

bê õjílã fûzó rí drígá sî gólâ rí pêzô rí, cé rí'lá gólâ drí drâzó tâ õnjí õjílã kâ rí 'bá yí tâsí.¹⁵ Õdrâ gólâkâ sî, gólâ ïnjí õjílã gólîyî ômbélé trá rágñi ró ndrô ndrô rí 'bá yí trá ūñi gólîyíkâ õdrâ kâ rí 'ásí.¹⁶ Mâ nñi trá kí, Yésú pá mäläyíkâ ï'dí kô. Gólâ pâ ãmâ gólîyî tâ lë 'bá trá gólâ 'á õzõ Âbäräyámâ drí tâ lérë kâtí rí 'bá yí ï'dí.¹⁷ Ítí rí, ïcâ trá Yésú drí â'dólé õzõ iyí âdrúpí yí iyí izó yí bê kâtí tâ 'ásí ndrî tâlâ tâ nô 'bá yí tâsí, tâlâ gólâ ïncâ ró bê â'dólé tâ êdë 'bá ró õjílã lâfálé 'á Ôvârî bê õzõ drí-'bá ángí ngá lì 'bá félé Ôvârî drí rí 'bá yí kâ tí. Gólâ fë iyí nyâányâ trá õdrâ sî gólîyî pâlé tâ õnjí gólîyíkâ 'ásí. Gô'dá õdrâ gólâkâ sî rí, Ôvârî áyê tâ õnjí ãmákâ rí 'bá yí trá, gô'dá mä ã'dô ró ló'bó âlô 'á Ôvârî bê.¹⁸ Gô'dá gólâ â'dô ïcâ'á kpá õjílã gólîyî ûjûlî tâ õnjí 'élë rí 'bá yí pâlé, tâlâ tâ 'dýí ûjû-ûjû kâ tâ õnjí 'élë rí trí gólâ trá rôô kpñi. Ítí rí, gólâ ïcâ trá õjílã 'bâlé rílî gágá tâ lêlë gólîyíkâ 'á kâyí ódrí gólîyî ûjûzô tâ õnjí 'élë rí sî.

Tā gólâ īcázó Yésū rî ɿnjilí gārā Músā dr̄iī sī rî

3 ¹ Ānī ndrī, ámā ądrúpí yí ámá ızó yí bē gólyí Övárí drí ʐ̥l̥ trá əjílā íyíkâ ró rí 'bá yí, 'dōvó ənī ndrī, ní ışū tā Yésū rí tāsī. Övárí ąjō gólâ trá əmâ drí tā ədē 'bá ró əmâ lâfálé yí bē gō'dá kpá gólâ əmâ drí tā lězó 'á lâ rí ró. ² Yésū rí trá tā Övárí kâ 'əlé p̥ip̥is̥l̥ əl̥o s̥i, əzō əmâ á'bíyá Músä drí r̥iří tā Övárí drí ətálé drílâ rí 'əlé lâvūl̥ kôrō rí kâtí. ³ Gō'dá r̥í'á ıcâ-ıcâ ró Yésū rí ın̥j̥il̥ r̥oř gärq Músä dr̥iří s̥i. Ní ndrē drē, Músä r̥í'á cé əjílā əl̥o əjílā Övárí kâ lâfálé rí ɿ'dí. Gō'dá Yésū r̥í'á gólâ əjílā 'bā 'bá ədolé əjílā Övárí kâ ró rí ɿ'dí. Tā 'dí tāsī rí, r̥í'á mb̥i Yésū rí ın̥j̥il̥ gärq Músä dr̥iří s̥i. ⁴ Ní ndrē drē, 'bäsúrú cé t̥iſ̥i tāsī rí, á'bíyá bē r̥í'á 'bäsúrú rí 'dí 'bá yí lôfō 'bá ró, gō'dá Övárí 'bá á'bíyá rí 'dí 'bá yí ní ndrī. ⁵ Əjílā Övárí kâ rí 'bá yí lâfálé 'ásī rí, Músä rí trá r̥í'á tā Övárí kâ 'əlé p̥ip̥is̥l̥ əl̥o s̥i r̥u ɿ'bū 'bá Övárí kâ ró, gō'dá tā t̥ 'e̥'e gólâkâ úl̥i drílâ ətálé trá rí 'bá yí bē rí trá tā Övárí drí 'e̥'á 'əl̥a Yésū s̥i rí ə'dálé. ⁶ Ȑtí rí, Yésū Krístō rí íyíkâ tā Övárí kâ 'əlé kárá mvá lâ ró, cù dr̥i-əcē bē əjílā Övárí kâ dr̥iří rí ró. Gō'dá əmâ nyáányâ gólyí tā lě 'bá Yésū 'á rí 'bá yí r̥í'á ıyí əjílā Övárí kâ 'dí ɿ'dí, əzō mā ūrū Yésū gágá kárá gō'dá ɿſ̥i 'bázó dr̥i lâ p̥ip̥is̥l̥ əl̥o s̥i rí.

Drí-mbílí sôsô tā njānjā tā Ôvârí kâ rú rî tâsî

⁷ Ítī rī, tā pātījī árímákō ójílā kā tāsī rī rī'á tā Líndrí Tāndí Ôvárí kā drí átálé trá nōō 'bá yī ī'dī, "Ándrō nō rī, 'dōvó nī árrū úlfí Ôvárí kā átálé ãnī drí rī 'bá yī dódó.

⁸ Änî dr̄i ââmbâ âmbâ kô, õzõ änî á'biyá yî dr̄i drí âmbárê trá sisí kâtí drílîyî rû jâzó Ôvârí rú rî sî rî kâtí. Gólîyî újû Ôvârí trá vô ãgângbélê 'âl'í ró rî 'á ârimâkô sî,

tâlâ nñzó lâ bê kî, ngâtá gólâ â'dô rî'á zââ gólîyî lôvó bê yâ rî.

⁹ Óvârî kî nî rî, ‘Anî á’bîyá yî rî bê vô ’â’í dî’ á ndrô nyâ’dî-ři sî rî,
gólîyî ndrê tâ lârâkô ãmbá má drí ’ëlé gólîyî pâzó rî ’bá yî kpálé rî,
gólîyî rî trá ámâ ûjûlî árîmâkô sî.

¹⁰ Tā 'dī tāsī rī, mā trá ōmbā rō góliyí bē kâyī rī 'dī 'bá yī sī.

Má âtâ úlí gólfyî drí kî, gólfyî jâ rû trá má rú ândâlâ dûû,
gô'dá gólfyî gâ trá dó tâ ámákâ ârlí 'élé.

¹¹ Tā 'dī tāsī rī, má drí ngāzō lātrítrí îtrílī gólyī drí ūmbā sī kī,
gólyī icá kō filí vō má drí lēlé trá fēlé gólyī drí rizó a'dī rō nā 'ā ālōlā.' ”

Lôngô 95.7-11

¹² Gôdá ítí rí, ámâ âdrúpí yí ámâ ízó yí bê, ní rí lîfí lômbâ sî, tâlâ ní òzô rí cù ítí tâ lélê Ôvârí 'á rí âkô ânî pípísilí 'á. Ní 'bâ ânî pípísilí kô â'dólé ísá drí ró ânî 'bâlé ūgûlî jâlé Ôvârí gólâ pâtíi rí 'bâ zââ kárâ rí drí. ¹³ Ítí rí, ní lôsô bê-rí mbârâkâ l'dí ânî 'ásí âkí âkó kâyí ânî drí rizó ângó nô 'á rí vósí cé, tâlâ ânî drí rizó bê tâ lélê sî tâ Ôvârí kâ rí 'á. Ní âmû ânî ânî lâfâlê 'ásí kâyí vósí cé, tâlâ óozó kô òjílâ ázâkâ ânî lâfâlê 'ásí rí âdô tâ ônjí 'élé gôdá rû jâlé Ôvârí rû gôzô â'dólé pípísilí ônjí bê. ¹⁴ Ámâ ndrî rí'á ngá âlô ró Yésü Krístõ bê, òzô mä ūrû tâ lélê âmákâ 'bâlé trá sîsí gólâ 'á nã njírí-njírí rizó zââ ngá âlô ró gólâ bê rí. ¹⁵ Ní ìsü tâ búkû Ôvârí kâ drí âtâlê ânî drí òzô nôô rí kâtí rí,

“Ãndrō nô rî, 'dõvó nî ârî úlî Ôvârî kâ âtálé ãnî drí rî 'bá yî dódó.

Ān̄ dr̄j āāmbā āmbā kō, ōzō ān̄ á'býá yí dr̄j dr̄j āmbárē trá sisí káyí drílýí rú jázó Óvárí rú rí sī rí káti.”

Lôngó 95.7-8

Tā ōjílā Ôvârî kâ drí nîzó rîlî ă'dî rô vō Ôvârî drí êdélé

trá rî 'álâ rî

4 ¹'Dõvó mā nī trá kī nī rī, pātī! Ôvárí 'bā tā trá kī, mā â'dō fí'á vō gólgâ yí drí 'ê'á fēlâ ãmâ drí rízó 'á lâ pípísilí ã'dí sî rî 'á. Bê trá ûtí rî, 'dõvó ãmâ lîfî ōmbâ ãmâ rú tâ Ôvárí kâ 'élé mbîmbî, tâlâ tâ ãzâ õzó kô â'dolé ãmâ êdréle fífi ãmákâ tâ ã'dí Ôvárí kâ 'dî ndrélê rî 'ásí. ² Nî ârí dré, óngî tâ âtî-âtû tândí Ôvárí kâ trá ãmâ drí té õzõ ngírî lâ trá ãmâ á'bívá yí drí rî kâtí. Gõ'dá tâ âtî-âtû 'dî pá gólgíví kô, tâlâ gólgívâ ârî cé ïyî bî sî cû ûtí tâ lê ãkô 'á lâ. ³ Gõ'dá ãmâ gólgíví

tā lâ lē 'bá trá pípísilī ālô sī rī 'bá yī, ícā trá filí vō ă'dị Óvârî kâ fēlé āmâ drí rī 'á. Œzō ngā mā ă'ê tā rī gógó 'dī ătí kô'dawá rī, ă'dô ă'dó'á trá ăzō Óvârî drí ătálé trá rī kâtí. Gólâ kī,

"Mâ trá ămbâ ró ăjílă 'dī 'bá yí bê.

Nîngá sī rī, má 'bá tā trá lâtrítrí ró kī,

'Pătăj ró, gólîyî ícâ kô ălôwâlâ filí vō gólâ ámákâ ă'dị ró rī 'álâ.' "

Lôngô 95.11

Gô'dâ ăzō kpálé Óvârî ăedê vō ă'dị rī 'dī gólîyî drí ăkû ró kâtí gólâ drí ăngó nō 'bâzó rī sī rī, gólâ ă'dô gólîyî lôgâ'á ătí.

⁴ Gô'dâ tā ăgî Óvârî kâ ătâ tâ kpá kâtí nji-dfî-lâ-rî lôvô-lôvô kâ rī tâsî kî nî rî,

"Kâtí nji-dfî-lâ-rî tú rî, Óvârî drí lôvôzó lôsî íyikâ ngá ăngó nō kâ rî 'bá yî lô'bâ-lô'bâ rî kâ tâsî."

Tâ Ómvô Ngâ 2.2

⁵ Gô'dâ Óvârî ătâ tâ trá tâ ăgî-ăgî sî kî, "Gólîyî ícâ kô ălôwâlâ filí vō ámákâ ă'dị ró rî 'álâ lôvôlê." ⁶ Drê zââ rîlă tâ pătăj ró kî, ăjílă ărûkâ 'bá yî ă'dô fî'á vō ă'dị Óvârî kâ rî 'álâ lôvôlê gólâ bê. Gô'dâ ăjílă gólîyî sîsî 'dîyî păpă Óvârî kâ tâ lâ ărî 'bá trá rî 'bá yî fî kô vō ă'dị Óvârî kâ rî 'álâ, tâlâ gólîyî 'e tâ Óvârî kâ drîlîyî ărlî trá 'dî kô. ⁷ Gô'dâ ă'dô bê trá ătí rî, Óvârî drí kâtí ăzâ 'bâzó ăjílă drí fîzó vō ă'dị gólâkâ 'dî 'álâ, gô'dâ kâtí rî 'dî ădî rîlă ăndrô nô. Gólâ pê tâ Dăwûdî sîlî kâtí ăzâ ăndrô nô fîfî ăjílă íyikâ kâ vō ă'dị íyikâ rî kâ 'álâ rî kâ tâsî kî,

"Andrô, nî ărî tâ gólâ Óvârî drí ătálé rî, nî 'bá ănî drî kô ămbálé ămbâ tâ gólâkâ rî sî."

Lôngô 95.7-8

⁸ Mâ nî trá kî nî rî, vō Yásowâ drí ăjílă Óvârî kâ ăjízó 'á lâ rî ă'dô kô vō ă'dị gólâ Óvârî drí tâ lâ ătálé trá rî ădî, tâlâ Óvârî ătâ tâ 'dî trá kâtí ăzâ nji tâsî. ⁹ Dî 'dî ă'dâ tâ pătăj 'i kî, vō ă'dị pătăj ăjílă Óvârî kâ drí rî bê ătî 'álâ. ¹⁰ ăjílă ăzâkâ gólâ fî 'bá vō ă'dị Óvârî kâ rîzó rî 'á rî ăcâ trá lôvôlê lôsî íyikâ rî 'ásî, nyé ăzō Óvârî drí lôvôrê lôsî íyikâ ngá lô'bâ-lô'bâ kâ 'ásî rî kâtí. ¹¹ Dôvô mâ njû kílkâpâ ró tâ gólîyî ămâ drí ăcâ'á 'elâ rî 'bá yî rû, ă'dô ró bê fîzó vō ă'dị Óvârî kâ 'dî 'álâ, tâlâ tâ tâ ă'dî 'dî kâ ăzô ămâ lâvûn tâ lêlê ăkô ămákâ drí sî kô, ăzô tâ tâ ă'dî 'dî kâ drí ămâ ă'bîyâ yî lâvûrî kôrô rî kâtí.

¹² Ănî ăfî ămbâ ănî rû tâ 'dî tâsî, tâlâ ălî ăjílă Óvârî kâ rî 'bá yî rîlă ăzô ălîgú cîcî néne rî kâtí, tâlâ ăsî ró bê ămâ ănyirîkô ăkpérê trâ fîzó kâjâlû dî ămâ pípísilî 'á. ălî 'dî fî kâjâlû dî 'dî tâlâ tâ ăsî ămâ 'a gô'dâ kpá tâ ămâ pípísilî 'á rî 'bá yî bê ănjûlî nîlî dôdô tâ lâ kîzó mbîmbî. ¹³ ăcâ kô tâ ăzâkâ ăngó nō 'a rî lâpîzó Óvârî rî ăfî drî 'ásî. Gólâ ndrê tâ trá ndrî. ăfî bê rîlă hûwâ gólâ drí rîzó tâ ăjílă kâ ndrêlê ndrî kôrô 'a lâ sî dôdô. Gólâ rîlă gólâ ămâ drí 'elâ ădrélê tâ ămákâ ngîlî ăndrâ lâ 'a rî ădî.

Tâ Yésû drí 'bâzó tâ ăedé 'bá ró ămâ lâfâlê 'á Óvârî bê rî

¹⁴ Gô'dâ ăjílă ăzâ bê gólâ tâ ăedé 'bá ró Óvârî ăndrâ ămâ pâzó ăzô drî-'bá ăngî ngá ăfî 'bá Óvârî drí rî 'bá yî kâ rî kâtí. Rû lâ rîlă Yésû, Óvârî rî mvâ. Gólâ ngâ trá gôlê 'bûn 'álâ rîlă Óvârî lâgâtî tâ ăsî ămâ 'a gô'dâ kpá tâ ămâ pípísilî 'á rî 'bá yî tâsî. ă'dô bê trá ătí rî, 'dôvô mâ njû gágâ tâ lêlê ămákâ sî Yésû rî gogó rû. ¹⁵ Nî ndrê drê, Yésû tâ ăedé 'bá ăngî ró ămâ lâfâlê 'ásî Óvârî bê rî nî ămâ trá dôdô. Gólâ nî ă'dô-ă'dô ămákâ ădôzó mbârâkâ ăkô tâ ănjî gâlê dô rî kpá trá. Gô'dâ gólâ rîlă njââ ămâ pâlê. Kâtí gólâ drí ă'dôzó drê bê ăjílă mvâ ró ăngó nō 'a rî sî rî, Sâtánâ ăjû gólâ kpîl tâ ănjî 'elâ tâ cé ăfî gólâ Sâtánâ drí ămâ ănjûzó 'á lâ tâ ănjî 'elâ rî sî. Gô'dâ gólâ 'e tâ ănjî kô ălôwâlâ. ¹⁶ Yésû bê rîlă kârâ ămâ tâ ăsî ămâ ănjûlî tândî sî ăjílă íyikâ tâsî nâ 'á, tâlâ gólâ ăndrê ró bê ămâ ăzâ kâtí gólîyî Sâtánâ drí rîzó ămâ ănjûlî tâ ănjî 'elâ rî sî, gô'dâ gólâ ăgâmû ró ămâ mbârâkâ gólâ ămâ drí ădôzó ăzâ lâ bê tâ trôzó vôlê tâ ănjû-ăjû 'dî drîgâ sî rî sî.

⁵ ¹ ătí, drî-'bá ăngî gólîyî rî 'bá kôronyâ ăfî fêlê Óvârî drí rî 'bá yî ălô-ălô, ăjílă ăsîrâ'elê kâ rî ăyîngâ njîlâ nî ăzî-ăzî lâ yî lâfâlê sî ăzô Óvârî drí lêlê rî kâtí. Lôsî ămbâ njîlî trâ 'dî kâ rîlă ănjûlî ădrélê Óvârî ăndrâ tâ ăedé 'bá ró ăjílă ăsîrâ'elê kâ rî 'bá yî lâfâlê Óvârî bê, tâlâ gólâ ărî ró bê ngâ fêfê ăjílă ăsîrâ'elê kâ 'dî 'bá yî drîgâ sî rî fêlê Óvârî drí, gô'dâ kpá rîlă kôronyâ ăfî tâlâ tâ ănjî ăjílă kâ tâsî. ² Gólâ rî nyâánâyâ rîlă cû ătí mbârâkâ ăkô tâ ndrî Óvârî drí lô'bâlê ămâ drí 'elâ rî 'bá yî 'ezô. Tâ rî 'dî tâsî rî, gólâ ăcâ trá tâ Óvârî kâ 'dîlâlê tâ lîkpâ sî ăjílă gólîyî rî 'bá tâ ănjî 'elâ tâ ăsî ăkô kîlî nî rî, ngâtâ tâ 'dî 'bá yî rîlă tâ ănjî 'lî yâ rî 'bá yî drí. ³ Gô'dâ kpá tâlâ mbârâkâ ăkô gólâkâ tâ ănjî gâzô dô rî tâsî rî, ăcâ trá gólâ drí kôronyâ ăfî zâlê fêlê Óvârî drí, tâlâ tâ ănjî gólâ rî nyâánâyâ kâ tâsî gô'dâ kpá tâ ănjî ăjílă ăzâ 'bá yî kâ rî bê.

⁴ ăjílă njîlî ăyînyâ nî kô ă'dôlê drî-'bá ăngî kôronyâ ăfî 'bá Óvârî drí rî 'bá yî kâ, tâlâ ăjílă ănjûlî ró ăyî yî bê. Cé Óvârî ădî gólîyî zîlî ădôlê drî-'bá ăngî 'dî ró, nyé ăzô drîlă ărónâ⁵ rî zîrî ăkû ró nâ 'bá yî sî rî kâtí. ⁵ ătí rî, Yésû Krîstô lôndââ ăjílă kô ăyî ănjûlî ădôlê tâ ăedé 'bá ró ămâ lâfâlê Óvârî bê. Dîr vō lâ 'a rî, Óvârî ătâ tâ nî gólâ rî tâsî kî,

"Nî rîlă ămâ mvâ nyâánâyâ 'lî.

Andrô nô rî, ăjílă ădô nîlî lâ kî, mâ rîlă ănî ătâ 'lî."

Lôngô 2.7

⁶ Gô'dâ nîngá sî, gólâ ătâ tâ ăzâ kpá Yésû drí kî nî rî,

"Nî ă'dô 'bâl'â kâtí vósî cé tâ ăedé 'bá ró ămâ lâfâlê 'ásî ăjílă ămákâ bê zââ gbâdú ăzô Mâlêkîsêdékê drí rîrî drî-'bá ró zââ gbâdú rî kâtí." ⁶

Lôngô 110.4

⁴ 4.15 Tâ nô ă'dâ tâ kî, Yésû cû rîlă mbârâkâ bê tâ trôzó tâ ănjî ămákâ rî 'bá yî drîgâ sî.

⁵ 5.4 ărónâ 'dî rîlă Mûsă rî ădrûpî ró rî ădî. Nî zî búkû ăfô-ăfô kâ kápítâ 29.

⁶ 6.5.6 Gô'dâ nî zî tâ Mâlêkîsêdékê drí ăbârâyámâ rî ăusuzó rî Tâ Ómvô Ngâ 14.18-20 'á.

⁷ Yésū drē bē rī'á nōngá āngó nō 'á rī, gólâ nī tā trá kī, pātī Övârî cù rī'á mbârâkâ bê íyî pâzó ődrâ 'ásî. ⁸ Í'dî őtí, gólâ drí rízó râtâa l'élé Övârî drí Ȑlîndrî sî rôô Övârî rî ijílî íyî pâlé. Gô'dá Övârî ârî râtâa gólâkâ 'dî mbârâkâ fefé drílâ fîj Ȑtûzô rî sî, tâlâ gólâ rî gógó 'bâ yî â'dolé nyé drí-âcê Övârî kâ zélé Övârî rî Ȑnjî-Ȑnjî sî. ⁹ Kpálé Yésû bê trá Övârî rî mvâ 'í rî, gólâ Ȑlî tâ tâ Övârî kâ ârizó 'élé rî trá rû izâ íyî 'e 'bá rî 'bá yî sî. Gólâ Ȑcâ trá lôsî tândí Övârî kâ 'élé dódó ngbá rû izâ tibé gólâ rî 'e 'bá rî sî. Gô'dá gólâ ndê lôsî Övârî kâ 'dî bê rî, gólâ drí Ȑcázó Ȑjílâ ndrî gólîyí úlî gólâkâ ârî 'bá 'élé rî 'bá yî pâzó tâ Ȑnjí gólîyíkâ rî 'bá yî 'ásî, tâlâ gólîyí Ȑrî rô Övârî bê zââ gbâdú Ȑdûkû Ȑkô. ¹⁰ Dîi Ȑdî rî'á láfî gólâ Övârî drí Yésû rî 'bâzó â'dolé tâ Ȑdê 'bá Ȑmbâ rô íyî lâfâlé 'ásî Ȑjílâ íyíkâ rî 'bá yî bê Ȑzô Mâlêkisêdékë drí â'doré kâtí rî.

Läzî tâ lê 'bá gólyî ɻibûrû fî âtá 'bá rî 'bá yî zîzó mbârâkâ tâ lëlë gólîyíkâ kâ 'bälé mbälé rî

¹¹ Tā bē rī'á dūú gólyí ámâ drí 'é'á átálâ áñî drí tā Yésu kâ á'dózó tā êdê 'bá ró ámâ lâfâlé 'ásí Óvârî bê õzô Mälékîsëdékê drí á'dórë kâtí rí tâsí, gô'dá rí'á tâ âmbâ-âmbâ ró tâ rí 'dî 'bá yî ngízô filí áñî drí, tâlâ ní ícâ kô itô lâ yî nñlî dódó 'wââ'l'wâ. ¹² Âcálé bûúú ândrô nô rî, tîkó ní á'dô ícâ'á ní úlî Óvârî kâ îlîlî dódó ícázó ází-âzí îmbâlé ì'dî sî lâ. 'Dñi vñ lâ 'á rí, drë rí'á zââ ícâ-ícâ ró ôjílâ ázâ 'bá yî drí tâ Óvârî kâ îmbázó áñî drí, gô'dá kpá gôlé tâ ïtô-ïtô tâ átî-áti tândí Óvârî kâ rí kâ îmbâlé áñî drí kpá ó'dí. Mñ rî rílî gbô zââ bâ bê sîlî 'á kõnõ kõnõ gô'dá ícázó á'wâ nyâlê ì'dî kô á'dô tâsí yâ? ¹³ Ôjílâ rí 'bá iyî zââ bâ bê sîlî 'á rí, nñj iyî tâ âzâkâ kô tâ mbì 'e'ë rí tâsí. Gólyí ícâ kô tâ nñlî kî, tâ ángô rí ì'dî rí'á tâ mb'imbì gólâ Óvârî drí lêlê drílyí 'êlé rî. ¹⁴ Gô'dá ïtí rí, á'wâ bê rí'á ôjílâ gólyí mbâmbâ ndê 'bá trá rí 'bá yî drí ícâlé nyâlâ. Gólyí îlî tâ trá nñlî kî, tâ ángô rí 'bá yî ì'dî rí'á mbì gô'dá ángô rí 'bá yî iyíkâ ì'dî rí'á ányâ lâ ró, tâlâ gólyí rí iyî tâ gólâ Óvârî kâ rí 'bá yî 'êlé zââ zââ ró ì'dî.

6 ¹ Â'dô bê trá ïtí rî, 'dõvó âmâ ãní bê rí ôlôpê rû ãtî 'álâ tâ gólîyî Ôvârî drí 'bälé trá âmâ lïnjî 'bá trá rî yî drí nïllî rî 'bá yî 'êlé dódó mbïmbï. Gõ'dá mã rî kô rî'á cé tâ ïtô-ïtô gólîyî âmâ drí ârílî trá Yésu rî tâsî rî 'bá yî 'êlé ïdî. Mã ïtô kô kpá ó'dí cé tâ ïmbálé ûgúlî jälé tâ õnjî 'ásî gõ'dá tâ lélê âmákâ 'bälé Ôvârî 'á rî tâsî. ² Tâ ïtô-ïtô gólîyî âmâ drí icá'a nïllâ dódó rî 'bá yî rî'á ïyî ïdî nõ: tâ bãbâtízî kâ, gõ'dá kpá tâ drí 'bã'bã kâ, gõ'dá kpá tâ Ôvârî kâ õjílã lïdrí kâ õdrã 'ásî rî, gõ'dá kpá tâ Ôvârî kâ rízó tâ õjílã kâ kïlî, ã'dô ró bê lânjô ûsúzó zââ gbädú tâ õnjî tâsî rî. Ïtí rî, mã gõ kô cé tâ rî 'dî 'bá yî ïmbálé ïdî. ³ Õzô Ôvârî ôlôpê âmâ rî, 'dõvó mã 'dê mã nî sisî 'álâ tâ ãzâ 'bá yî Ôvârî kâ gólîyî gólâ drí lélê âmâ lïnjî 'bá trá rî 'bá yî drí nïllî rî 'bá yî lïllî ïdî 'êlé.

⁴ Á'dô òjílâ gólyî rû jâ 'bá trá láfî pâtñî tâ lélê kâ Yésü 'á rî 'ásî rî tâsî rî, òzô gólyî òrî tâ ònjí 'dî 'élé rî, áâ'dô icá'á gólyî 'élé ángô tí ró tâ ònjí ïyikâ rî 'bá yî âyéle vólé, tâlâ gólyî ô'dê ró bê láfî Ôvârî kâ rî drñî kpá ó'dí yâ? 'Dñ îcâ kô, tâlâ sîsî rî gólyî nî tâ pâtñî Ôvârî kâ rî trá, gô'dá gólyî âmbê tâ tândí 'dîyî pâpâ kâ gólyî Ôvârî drí fêlé gólyî drí Yésü sî rî trá, go'dá gólyî úsû mbârâkâ Líndrí Tândí Ôvârî kâ rî kâ trá, òzô òjílâ ázâ 'bá yî drí úsulî trá rî kâtí, ⁵ gô'dá gólyî ndré tâ kî 'bá nî tâ Ôvârî drí âtâlé rî 'bá yî rñ'á tâ tândí 'î rî trá ïyî lïfî sî, gô'dá Ôvârî â'dâ ïyî mbârâkâ gólyâ yî drí 'bâlé òjílâ drí â'dózô ï'dí bê lâ ïzátú rî trá gólyî drí, òzô yí òtirî â'dó cé nî drí-âcê bê ángó nô drñîlî rî. ⁶ Kpálé bê trá ïtí rî, ádû lësî ró rî, gólyî gâ tâ Ôvârî kâ dó. Bê trá ïtí rî, icá kô ngbâângbânô gólyî 'bâlé tâ ònjí ïyikâ rî 'bá yî âyéle vólé, tâlâ gólyî 'bá Yésü trá ipâlé kpá ó'dí fê láfî-lâfî drñî drâlé gólyî gâgâ dô rî sî. 'Dñ rî, gólyî rî rñ'á Yésü rî rú ïzâ'á.

⁷ Nī ârī drē, òjílā âzâ 'bá yî rî'á òzô ̄nyákú tândí kâtí. Òzô ôzê ôtirí rî' 'dîlî rî, ngá-ârû 'á lâ rî drí ngâzô âfôlé dôdô ̄tí 'wâ 'bá lâ yî drí lô'wâ lâ yî nyâlé. Ôvârî ̄lî tâ tândí 'e 'bá ̄nyákú 'dî drí. ⁸ Gô'dá òjílā âzâ 'bá yî rî'á òzô ̄nyákú ònjí kâtí. Òzô ámvû 'wâ 'bá ò'wâ ámvû trá gô'dá cé mägbûlû ̄asôpá ró rî 'bá yî drí âfôzô nî 'á lâ rî, gô'dá ámvû 'dî rî'á òzô ámvû gólâ Ôvârî drí trîlî trá trîtrî rî kâtí. Adûkû lâ ró rî, lâsí â'dô mägbûlû 'á lâ rî zâ'á nî túrú-túrú ngbá vólé.

⁹ Ámá rû-lé-ází yí, má âtâ tâ ânî drí kpálé ïtí rî, má nî trá kî, tâ âníkâ rí rí'á tândí ró lâvûlî kôrô tâ ámvú mägbûlû bê 'dî kâ drïj sî. Nî â'dô òrë gólîyî Ôvârî drí âfélé gólîyî gólâ drí pälé tâ önjí íyikâ rí 'bá yî 'ásñ rî yî drí rî ûsú'á. ¹⁰ Tâ pâtñî ró, Ôvârî rí tâ gólâ mbïmbî rí 'élé ï'dî kárá. ïtí rí, tâ 'élé tândí ânî drí 'élé trá  kû ró gólâ drí rí já gólâ drïj sî kô. Ôvârî rí'á lõvõ âníkâ yí drí ânî drí rízó öjîlâ íyikâ ámulí tâ 'élé tândí ró rí 'bá yî sî rí ndrë'á. ¹¹ Gô'dá tâ gólâ má drí lêlé gärä ânî drí 'élé rí, rí'á ânî drí rízó zââ rí'á tâ Ôvârî kâ 'élé ïtí, té bûuû kâyî  dûkûkâ âníkâ  nyákû nô drïj nõngá rí sî. Nî rí tâ 'dî 'bá yî 'élé ïtí, tâlâ tâ tândí gólîyî ânî drí lîfî 'bâzó drï lâ yî rí 'bá yî ûsúzó. ¹² Ânî rú'bá  utrâ kô tâ Ôvârî kâ rí 'erë 'á. 'Dõvó nî rí bê-rí tâ 'élé  zôjö gólîyî rí 'bá tâ lêlé Ôvârî 'á pîpîsîlî  lôlô sî kâyî lâjñô kâ 'á rí 'bá yî kâtí. ïtí rí, nî â'dô tâ tândí gólîyî Ôvârî drí tâ lâ 'bâlé trá rí 'bá yî ûsú'á.

Tā Ôvârí drí 'ezó tā yí drí 'bälé trá 'ẽ'á 'ẽlé rī 'bá yí 'ẽlé pãtū̄ rī

¹³ Ôvârî ôtírî tâ 'bâ'bâ 'bââ òrê fêzó Âbârâyámâ drí rî, gólgâ îtrî lâtrítrí trá íyú rû sî kî, yî Ôvârî ââ'dô tâ gólfîyî yí drí tâ lâ 'bâlé trá rî 'ë'á pâtñî. Âmbâ gólgákâ rî rîl'á gäqrâ kôrô ãmbâ õjílâ mvá kâ rî drñî sî. Bê trá îtí rî, gólgâ drí lâtrítrí îtrízó tâ 'dî 'bâ yî 'ezó Âbârâyámâ drí íyû rû nyâanyâ sî kî,

¹⁴ “Tā pătījí ró, má â'dô òrē fĕ'á ní drí āmbá, â'dô ró bê ní drí â'dózó ózowá bê dū.”

Tā Ómvó Ngá 22.17

¹⁵ Gō'dá Ābārāyámā rí trá ndrō ndrō ró pīpīsīlī ă'dī sī, Ôvárí o'ê ró tā rí 'dī bē yí drí. Gō'dá dīyī mānī, Ābārāyámā drí tā gólā Ôvárí drí 'bälé 'élé 'dī ûsúzó.

Gólâ îcá kô ãmâ âdólé tâ rî 'dî tâsí. Tâ tâ rî 'dî 'bá yí kâ sô mbârâkâ trá ãmâ gólîyî râ 'bá trá gólâ ngálâ ngá pâlê tâ gólîyî ányâ ró rî 'bá yí 'ásí rî 'bá yí 'á rôô. Tâlâ tâ gólîyî Ôvârî kâ rî 'dî 'bá yí tâsí rî, mã îcâ trá tâ ãmâ drí rizó lîfî 'bâlé drí lâ rî 'bá yí rûlî gágá.¹⁹ Tâlâ tâ 'dî 'bá yí rî ãmâ  fîlî tû gágá Ôvârî rú, gô'dá rî kpá láfî njîlî trâ ãmâ drí fizó kôrô mbî vô lânjâ Ôvârî drí rizó 'á lâ 'bûu 'álâ nã 'á. Mã îcâ trá filí kôrô ítâ gólâ  fî tî vô lânjâ rî 'dî kâ rî ūgûlî lésí, n'lá kôrô âdréle mbî Ôvârî ândrá.²⁰ Nî ndrê drê, Yésu câ trá tólâ sisí ãmâ drí tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfâlé Ôvârî bê rí, rî'á zââ gbâdú ítí õzô Mälékisédékê drí rîrî zââ gbâdú drî-'bá ángî ró rî kâtí. Yésu rî'á tâ 'dî 'ê'á ítí, tâlâ láfî njîlî trâ ãmâ drí fizó vô lânjâ Ôvârî kâ rî 'álâ.

Tā Mälēkīsēdékē rī tāsī rī

¹ Tā Mälēkīsēdékē kā rí'á nōtí. Mälēkīsēdékē rí trá kúmú ángí ró järíbä Sálámō kā rí drí'lí, gólá rí kpá trá drí-'bá ángí ró ngá fēfē fēlé Óvárí gólá āmákā āmbā lâ drí lâvü'lí kôrō rí drí. Gō'dá Åbäräyámā yí nñm̄ ngá íyíkå gólýí kúmú ángí ángí āngó nō kâ sū rí 'bá yí drí opálé trá rí 'bá yí átrölé rí vósí rí, gō'dá Åbäräyámā yí őtíří ríří ágôlē ăw   rí 'd   v   l   'ásí r  , Mälēkīsēdékē drí gólýí ūsúzó g   d     r   f  z   Åbäräyám   r   g  g   dr  .⁷ ² G  d   n  ng   s  , Åbäräyám   dr   ng  z   ng  -f   íyíkå gólýí y  y   dr   átrölé ág  z     j   'ásí r   'b   y   l  n  y  z   v   'ásí z  l   m  dr  , g  d   dr  l   v     l   r   tr  z   f  l   k  r   Mälēkīsēdék   dr  -'b   ng   f  f   k   r   r   s   ng   f  f   r   Óv  r   dr  . R   Mälēkīsēdék   'd     t   l   k  , kúmú ángí r  r   t   mb  mb   s   r   k  . G  d   g  l   kp   r  'á kúmú Sálám   k     d  . T     f   l   k  , kúmú t     d   k  .³ T     g  -ig   y  'd  w   t     d  l     m   dr   Mälēkīsēdék   r   t  s   k  , ng  t   g  l   f   c   át   b   ng  t   ánd  r   b   ng   óz  w   b   y   r  . T     g  -ig   kp   y  'd  w     d  l   k  , ng  t   ú  f   g  l   f  f   ng   g  l   dr   tr   y   r  . G  d   ók  z   g  l   r   tr   dr  -'b   g  l   t     d   'b   Óv  r   dr   r   r   z  a   gb  d     t   v   l     k  o   g  d   kp     d  k  k   l     k  o  . B   tr     t   r  , g  l   r  '     z  o   Y  s   Óv  r   r   mv   g  l   r   'b   z  a   gb  d     t   v     k  o   g  d   kp     d  k  k     k  o     d   'b   r   r   k  t  .

⁸ Á'dô dr̄í-'bá ngá fēfē kâ gólîyî â'dó 'bá Lávî kâ rî 'bá yî tâsî rî, gólîyî rî'á òjílâ gólîyî 'ê 'bá drâlé gólîyî ngá û'dú 'bá ró cé tîfî ngá álô-âlô mûdrî 'ásî âtrôlé fêfê ró Ôvârî drí rî 'bá yî 'dî. Gô'dá Mälékîsêdékê rî tâsî rî, trá rî'á ókîzö dñí-'bá ngá fēfē kâ gólâ rî 'bá zââ rîlî zââ bñdî ró gólâ ngá-fî álô-âlô mûdrî 'ásî gólîyî Âbârâyámâ drí â'dûlî trá 'dî 'bá yî trô 'bá rî 'dî. ⁹ Lávî 'dî rî'á á'bîyá ró dr̄í-'bá ngá fēfē kâ 'dî 'bá yî kâ ndrî gólîyî ngá trô 'bá trá álô-âlô ïyî drí ngá cé tîfî mûdrî âtrôlé ngá fēfê ró Ôvârî drí rî 'bá yî 'ásî rî, mä â'dô âtâ'á lâ kpâ kî, Lávî rî gógo 'dî fê ngá kpâ álô-âlô cé tîfî ngá íyîkâ mûdrî âtrôlé ãjú lésî rî 'bá yî 'ásî ngá fēfê ró Mälékîsêdékê dr̄í-'bá ngá fēfē kâ 'dî drí kôrô á'bîyá lâ Âbârâyámâ sî.⁸ Ítî rî, Mälékîsêdékê 'dî rî'á sîsî-lésî ró kpâ Lávî yî drí sî. ¹⁰ Nî ndrê drë, kpâlê útî drë Lávî rî 'dî kô'dâwá rî, lêndrê òzö gólâ trá njââ á'bîyá lâ Âbârâyámâ rî 'á filî kâyî gólâ Âbârâyámâ drí Mälékîsêdékê rî úsúzó ngá fêzó drîlâ rî sî rî kâtí.

¹¹ Dré sísí, tā ngá âtrôlé félé dr̄í-'bá ngá fēfē kâ gólýí 'á dô 'bá Láv̄í kâ rí 'bá yî drí ngá fēfē ró Ôvârí drí rí, rí'lá láfí ânizô Ôvârí ngálâ tâlâ gólâ âayê ró òjílâ bê tâ ònjí íyíkâ rí 'bá yî 'ásí rí ïdí. Trá rí'lá té ití kâyí gólâ Ôvârí drí tâ 'bâ'bâ íyíkâ rí 'bá yî fêzó Músâ drí tâlâ òjílâ drí tâ lâ yí 'ezó bê rí sî. Gõ'dá láfí rí 'dî gõ'dá tâ 'bâ'bâ Músâ kâ 'e'ë lâ bê rí icá kô òjílâ pâlê tâ ònjí íyíkâ rí 'bá yî 'ásí âlôlâ. Bê trá ití rí, rí'lá icâ-icâ ró Ôvârí drí dr̄í-'bá tâ êdé 'bá ró ngííngí âjózó dr̄í-'bá ngá fēfē kâ 'dî 'bá yî vō lâ 'á. 'Dî Yésü ïdí. Yésü â'dó kô Láv̄í rí ózôwá 'í òzô Árónâ tí, gõ'dá gólâ rí'lá dr̄í-'bá tâ êdé 'bá ró â'dô tâ Mälékişédékê kâ yó ró.

¹² Nî ndrê drê, îcâ bê trá drî-'bá ngá fefê kâ drí ngá félê Ôvárí drí tâ ònjí tâsí rî lârâkô lâ jälé rî, ìtí rî, îcâ kpá trá Ôvárí drí tâ drilâ 'bälé trá òjílâ pâzó rî jälé. Gô'dá ìtí rî, gólâ âjô Yésû trá òjílâ pâlê tâ ònjí 'ásí.

¹³⁻¹⁴ Gô'dá Kúmú ámákâ Yésü tâ lâ pélé trá búkû Ôvârî kâ 'á 'dýíy pâ 'bá ró rí tâsí rî, gólâ â'dó kô 'bâsúrú Lávî kâ 'ásí. 'Bâsúrú gólâkâ rí'á ngíi, rí'á 'bâsúrú Yúdä kâ rí ï'dí.⁹ Músä 'bâlé bê tâ kí'lá ní rí, â'dí â'dó ícâ'a ní â'dolé drí-'bá ngá fëfë kâ ró rí ní yâ rí tâsí rî, gólâ áyé òjílâ ázâkâ Yúdä kâ kô â'dolé drí-'bá ngá fëfë kâ ró âlôwálâ, gbô cé òjílâ Lávî kâ rí 'bá vî ï'dí.

Tā Yésū drí â'dózó tā êdé 'bá āmákâ ró Ôvárí bē ōzō drī-'bá ngá fefē kâ Mälékīsédékē kâtí rí

¹⁵ Ngāāngbānō rī, mā nī trá dódó rōō kī, Ôvārī nī láfī ó'dí ōjílā pāzó rī trá, tā êdé 'bá ngīñ lā gótlā ōzō drī-'bá ngá fēfē kā Mälēkīsēdékē kātī rī ájózó tā êdélé āmā lāfálé 'á Ôvārī bē. Tā êdé 'bá rī 'dī rī'á Yésū ï'dī. ¹⁶ Gólā â'dó kō drī-'bá tā êdé 'bá ró â'dō tā gólīyī Músā drí 'bālé trá rī vó ró. Â'dó tā â'dózó té 'bāsūrú mbīmbī rī 'ásī kō. Gólā â'dō trá tā êdé

⁷7.1 Nĩ zí tã ãjú 'dĩ kâ gõ'dá kpá tã Äbäräyámã drí ngá lânjízó 'dĩ Tã Ómvó Ngá 'á kápítã 14.

87.9 Útí Láví drē kō. Gō'dá tālā Ábáráyámā á'dó Láví rí á'biyá 'í, Ábáráyámā fē ngá 'dí 'bá yí bē Mälékísédékē drí-'bá ngá fēfē kâ ró rí drí, ókízō ózowá lá yí ndrī injí Mälékísédékē 'dí trá ngá fēfē Ábáráyámā drígá 'dí sí.

97.13-14 Tā ᄅງູ 'bá ᄅງູ tā trá kī, 'díyī pā 'bá ແກ້ວມະນຸງ 'bāsúrú Yúdā kā rī 'ásī.

'bá ró drí-äcê Ôvârî drí félé gólâ drí rî sî, tälâ mbârâkâ gólâ 'á tîbê gólâ rî 'bâ 'bá rîlî zââ gbádú ădûkû ăkó rî tâsî.

¹⁷ Ôvârí pē tā gólâ rî tâsî kî nî rî,

“Ní â'dô 'bâ'á kâyî vósí cé tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfálé 'ásí õjílâ ámákâ bê zââ gbâdú õzô Mâlêkîsêdékë drí rîrî drî-'bá ró zââ gbâdú rî kâtí.”

Lôngô 110.4

¹⁸ Nī ndrē drē, Ôvárí nā láfí tā 'bā'bā 'e'ě kâ trá gārā dr̄í, tálā tā 'bā'bā rī 'dī 'bá yī rī'á mbárakā ākó òjílā pälé. ¹⁹ Nī ndrē drē, tā 'bā'bā gólyí Ôvárí drí áfélé Músā sī rī ícá íyí kô òjílā ázákā 'bälé á'dólé tā mb̄í 'bá ró. Tā 'dī tāsī rī, Ôvárí ájō Yésū trá láfí ó'dí gólyá á'dó 'bá tāndí ró rōo láfí tā 'bā'bā gólyí áfélé kôrō Músā 'ásī rī vó ró rī dr̄í sī rī njílí. Mā 'bā lífí Yésū dr̄í láfí njílí ámâ drí cázó ânyí Ôvárí rú.

²⁰ Rí'a tā lān̄jī-lān̄jī 'i kī, Ôvârî 'bā Yésū trá tā êdē 'bá ró ūtī lātrítrí sī. Gō'dá òjílā Lávī yí kā 'dī 'bá yí ácâ ūyî trá á'dólé dr̄i-'bá ngá fefé kâ ró cù ūtī lātrítrí îtrí ákó. ²¹ Gō'dá Ôvârî îtrí lātrítrí trá kâyî gólâ drí Yésū Krístô rí 'bâzó á'dólé tā êdē 'bá ámákâ ró Ôvârî bê rí tú. Gólâ âtâ tā trá Yésū rí tâsī kī, "Mâ Ôvârî Yâkóvâ îtrí lâtrítrí trá tā 'dî tâsī. Má já tâ ūsū ámákâ kô'dâwá. Má 'bâ tâ trá kī,

‘Ní â'dô 'bá'á kâyî vósí cé tâ êdé 'bá ró zââ gbâdú ădûkû ăkó.’ ”

Lôngô 110.4

²² Láfi gólâ Ôvárí drí Yésū rí 'bázó tā êdé 'bá ró ãmâ láfálé 'á yí bê rí â'dâ tā ãmâ drí kī, tā-drí lélē ó/dí drílâ 'bâlé trá ãmâ láfálé 'á yí bê rí rí'á ï/dí tândí ró gãrã tâ-drí lélê gólâ  kû ró rí drí'í sî. Yésū rí gógó rí'á má- fí 'í ãmâ drí, pâtí'í ró ãmâ drí nñlî kî, Ôvárí â'dô pâtí'í tâ gólâ drílâ 'bâlé tâ-drí lélê ó/dí gólkâ vó ró 'dí ' l'á.

²³ Tâ ázâ bê gólâ Yésu rî 'bá 'bá â'dólé íyíkâ tâ êdé 'bá lârâkô ngíi lá ró drí-'bá ngá fêfê kâ rî 'bá yî dríi sî rî. Ákû ró rî, drí-'bá ngá fêfê kâ 'dî 'bá yî bê rí'lá dû. Gô'dá òzô drí-'bá 'dî 'bá yî âlôlâ òdrâ trá rî, 'dî lôsí gólâkâ âdrê trá, ícâ trá òjílâ ázâ 'bâlé â'dólé drí-'bá ró gólâ rí vó 'á, tâlâ lôsí ngá fêfê kâ 'dî ônî ró bê sîsî 'álâ. ²⁴ Gô'dá Yésu rî tâsí rí, gólâ rí íyíkâ zââ lédrê-lédrê ró tâ êdé 'bá ró âmâ lâfálé 'á Ôvârí bê zââ gbádú  dükûk âkó. ²⁵ Bê trá ítí rí, gólâ ícâ trá òjílâ gólîyî ânî 'bá âcâlé ânyî Ôvârí ngálâ kôrô yí sî rî 'bá yî pâlé ngbá zââ gbádú  dükûk âkó, tâlâ gólâ rí'lá tólâ kâyî vósí kárá lédrê-lédrê ró Ôvârí bê, rí'lá râtâá 'élé Ôvârí drí tâ êdé 'bá gólîyíkâ ró tâ gólîyíkâ tâsí, â'dô ró bê Ôvârí drí gólîyí pâzó.

26-27 Ícâ trá âmâ drí Yésú rí trôzó tâ êdé 'bá ángi âmákâ ró tâ âmákâ tâsí ndrî. Nî ndrê dré, gólâ rí'lá tândí ró járá'bítí cù ìtí tâ ònjí âkó yí 'á. Ítî rî, gólâ rí'lá ngî' dři-'bá ángi' ngá lî kâ Ôvárí drí gólîyî' a'dó 'bá tâ ònjí 'bá ró rí 'bá yí dři'lî sî. Ôvárí îngâ gólâ trá ûrû âmbâ lâ drí lâvûlî gârã tâ ûrû 'álâ rí kâ dři'lî sî, ìnjlî' ìnjlî' âmbâ lâvûlî kôrô. Ícâ trá dři-'bá ángi' âzâ' dři 'bá yí drí kôronyâ lîlî ândálé ândâ kâyî vósí cé, sîsî lâ, tâlâ tâ ònjí gólîyî nyâányâ kâ rí 'bá yí tâsí, go'dá rí lâ kpá, tâlâ tâ ònjí ójilâ Îsírâ'élê kâ rí 'bá yí kâ tâsí ndrî. Go'dá ícâ kô Yésú drí tâ 'lezó ândálé ândâ tâ ònjí tâsí özô gólîyî kâtí. Gólâ 'bâ cé ngá âlô  dî' ngá f f e ró tâlâ tâ ònjí tâsí cù ìtí tâ lâ ândá âkó. Gólâ f  íyî nyâányâ  dî' drâlé ngá f f e ró Ôvárí drí.  D ' rí ícâ trá Ôvárí drí tâ ònjí  jilâ kâ rí 'bá yí ây z  g l  r   d r  s . 28 P t ' r , t  'b 'b  g l y   f l  k r  M s  s  r  'b  y  'b   jilâ g l y  c  t   v - v  b  r  'b  y  a d l  d r -'b  ángi' d r -'b  ng  f f e k  r  'b  y  k  r . Go'd  v l  d r  l  ' s  r , Ôv r  dr  l tr tr  i tr z  i y  mv  ny  n y  r  'b l   d ' t  êd  'b  ángi' âm k  r . O'b  g l  c  ìt  t  ònj   z k k  âk   l w l , t l   d ' r  b  t  êd  'b  t nd  r   m   f l l  Ôv r  b  r  '  l v l  g r  z   g b d   d k k  âk .

Tā Yésū tā êdé 'bá ángí ãmákâ ró rî tâsī rî

8 ¹Tā má drí rī'á âtálâ ānî drí Yésū rī tāsī nô rī'á tā ángi 'í. Kúmú ãmákâ gólâ rī'á tā êdê 'bá ró ãmâ lâfálé 'á Ôvârî bê rî, gólâ rī'á õjílâ lânjâ 'í. Gólâ rî trá gôlé Ôvârî rî drí-ágó drí'í lési rô, vō Ôvârî drí rízó drí-ãcê bê 'bûu 'álâ rî 'á. Vō rî 'dî rī'á vō ̄injílî ̄injî rôô rî ̄dî. ²Gólâ rî lôsî íyíkâ 'e'lé vō lânjâ pâtíí Ôvârî kâ ûrú 'álâ rî 'á, Ôvârî êdê vō rî 'dî nî, â'dó kô õjílâ mvá ̄dî.

³Tā gólyí drí-'bá ángí drí-'bá ngá fēfē kâ rî 'bá yí kâ cé fífi 'bâlél'élél rî, rî'á ngá fēfē félé gô'dá kpá rî'á kôrônyâ lîlî félé Ôvârî drí. Ítí rî, ícâ trá Yésú drí â'dólé ngá bê félé Ôvârî drí tâ êdê 'bá ángí âmákâ ró tâ ônjí âmákâ tâsí. ⁴Özô Yésú â'dô tîkó cé tâ êdê 'bá gólâ rî 'bá tâ 'lélè  nyákú drí'l nöngá rî, l'dî rî, tîkó ícâ kô gólâ rî 'bâzó tâ êdê 'bá ró, tâlâ öjílâ  zâ 'bá yî bê gólyí 'bâlé trá â'dólé drí-'bá ngá fēfē kâ ró tâ êdélé, gô'dá rî'á  yí cù ngá bê félé â'dô tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ rî 'bá yî vó ró. ⁵Lôsí drí-'bá 'dî 'bá yí kâ 'dî rî'á cé líndrí lôsí pât l gólâ tâ êdê 'bá âmákâ drí rî'á 'lélâ  rú 'álâ rî kâ 'dî. Tâlâ tâ 'dî tâsí rî, Ôvârî 'bâ tâ Músâ drí vō 'dî tâsí drí-mbílí sôsô sî. Músâ drë 'đá vō gólâ Ôvârî drí ' zô rû  súlî 'á lâ öjílâ  yíkâ bê rî 'dî'á rî, Ôvârî drí tâ âtázó Músâ drí drí-mbílí sôsô sî kî,

“Ní édē ngá ndrī ‘dī ‘bá yî, nyé òzō vō pâtī ámâ ìnþizò ûrú ‘álâ gólâ má drí â’dálé ní drí úní drí ‘álâ rî kâtí.”

Âfō-âfō 25.40

⁶Gō'dá nĩ ndrê drê, lôsí góglâ Ôvârí drí fêlé Yésû drí rî, tã lâ lânjî-lânjî rôô gârã lôsí tibê góglâ drí 'bâlê drî-'bá ngá fêfê kâ âzâ 'dî 'bá yî drí 'êlé rî yî drî sî. Nî ndrê drê, láfî ó'dí góglâ Yésû drí êdélé òjílâ drí nîzó Ôvârí ngálâ rî, rî'á tândí rô lâyvûlî kôrô láfî ãkû Ôvârí kâ góglâ Mûsâ drí â'dálé trá âmâ drí rî drî sî, tâlâ tâ góglâ Ôvârí drí rî'á tâ lâ 'bâlê 'êlé òjílâ íyíkâ pâzó tâ láfî ó'dí 'dî kâ tâsî rî rî'á tândí rô lâyvûlî kôrô tâ 'bâ'bâ góglâkâ láfî ãkû rî kâ drî sî.

⁷ Ní ndrē drē, tíkó òzō láfí ãkû tā-dří lělē sísí 'dī kâ á'dô trá nyé ndrří tāndí ró cù ūtí tā ázákâ ákó ízälâ rî, tí icá kô Ôvárí drí láfí tā-dří lělē ó'dí kâ ázâ 'ezó. ⁸ Gô'dá Ôvárí á'dâ tâ ányâ yí drí ūsúlî øjílâ íyíkâ tâsí tā-dří lělē yí drí 'bâlé trá góliyí bê rî vó ró rí úlî nô 'bá yí sî.

“Óvárí Yākóvā âtā tā trá kī nī rī,

‘Kâyî ãâ'dô âcâ'á ̄izatú má drí tâ-drí lêlê ó'dí 'ezó
õjilâ ámákâ Isirâ'lêlê kâ rí 'bá yí bê.

⁹ Tā-drī lēlē ó'dí rī 'dī á'dó kō őzō gólâ sí sí má drí 'élé trá gólîyî á'bîyá yí bê

kâyî má drí gólîyî drí rûrî âsélé vólé 'bâdrî Mášîrî kâ 'ásî rî sî rî kâtí.

Gólîyî 'dê trá ūgúlî drîj tâ tâ-drî lélê rî 'dî 'bá yí kâ 'êlé.

Tâlâ tâ rî 'dî tâsî rî, má 'bâa lîfî gô'dâ kô gólîyî drîj,
tâlâ gólîyî vó ndrêzó.

¹⁰ Nôô rî'á tâ-drî lélê ó'dí má drí 'e'á 'êlâ ūzátú òjîlâ Ūsîrâ'élê kâ bê rî ï'dî.

Má â'dô gólîyî 'e'á tâ 'bâ'bâ gólîyî má drí 'bâlê gólîyî drí 'êlé rî 'bá yí trôlê 'bâlê ūyî pîpîsîlî 'á rî 'bá yí nîlî dódó.

Ítî rî, gólîyî â'dô rî'á tâ lâ yí 'êlé tândî ró.

Má â'dô â'dô'á rî'dî Ôvârî gólîyîkâ ró.

Gô'dâ gólîyî â'dô â'dô'á òjîlâ ámákâ ró.

¹¹ Ítî rî, â'dô kô ïcâ-ïcâ ró òjîlâ ázâkâ òjîlâ ámákâ rî 'bá yí lâfâlê sî drí 'bâ-sî-'dî-azí ūyîkâ ró rî 'bá yí
ngâtâ âdrûpî lâ yí bê lîfî lâ yí ìmbázó Ôvârî Yâkôvâ rî nîlî,

tâlâ gólîyî ndrî 'dô ámâ nîlî,

ítôlê òjîlâ gólâ cù ïtî ãmbâ âkô rî rû sî

câlê bûuû òjîlâ gólâ ãmbâ gólâkâ drí â'dôlê gäqrä ndrî azí-azí lâ yí kâ drîj sî rî rû.

¹² Má â'dô tâ ònjî gólîyîkâ rî 'bá yí âyé'á pîpîsîlî tândî ámákâ rî sî.

Gô'dâ tâ ònjî rî 'dî 'bá yí tâ lâ âgá má drîj kô âlôwálâ.' "

Yêremiyâ 31.31-34

¹³ Gô'dâ Ôvârî zîlî bê tâ rî 'dî tâ-drî lélê ó'dí ūyîkâ ró rî, 'dî 'bâ gô'dâ tâ-drî lélê sîsî gólâkâ 'dî trá â'dôlê tâ ãkû tâ ífî
âkô rî ró, tâlâ ngá gólâ ãkû 'bâ trá gô'dâ kpá tâ lâ drí âzâlê trá rî â'dô rû ïzâ'á 'wââ.

Tâ Ôvârî rî ïnji-ïnji tâsî, â'dô tâ-drî lélê gólâkâ sîsî òjîlâ bê rî

vó ró rî

¹ Gô'dâ â'dô tâ-drî lélê sîsî Ôvârî kâ òjîlâ ūyîkâ ūsîrâ'élê kâ rî 'bá yí bê rî vó ró rî, Ôvârî 'bâ tâ âzâ 'bá yí trá òjîlâ drí
'êlé, â'dô ró ïyî ïnjîzó bê dódó mbî. Gô'dâ vô âzâ kpá bê rî'á, gólâ 'dîlî trá Ôvârî rî ïnji-izó 'á lâ. ² Ítî rî, ú'dî gûgû rî 'dî
trá. Gô'dâ óokî gûgû rî 'dî 'âlé lâ zâlô rî. Vô sîsî âfî tîlî sî rî, úzî trá "vô Ôvârî kâ". Vô rî 'dî 'á rî, órâ âbélengowâ trá
nîjîrî â'dô lâ vó ró rî'á rî lâ ūyî lâmbâ ró, gô'dâ târâbîzâ kpá bê vô rî 'dî 'á cù ãmbâtâ gólâ òrë 'bâzô trá drî lâ ngá fêfê ró
Ôvârî drí rî 'bá yí bê.¹⁰

³ Vô rî lâ ró gûgû 'dî 'á rî kpá bê, òcâ lâfâlê lâ vó sîsî rî rû sî itâ bî sî kpäkû. Úzî vô rî 'dî "vô ngîngî lâ Ôvârî drí".

⁴ Gô'dâ vô rî 'dî 'á rî, ngá bê rî'á zâlô rî. Älô rî rî'á târâbîzâ 'i, éedê dâabô 'âsî, rîzó ngá âjî bê tûrû-tûrû rî 'bá yí zâlê drî
lâ 'á Ôvârî drí. Gô'dâ sândukû rû'bâ lâ ndrûlî dâabô sî kpá bê rî'á, 'dî rî'á cù ngá gólîyî â'dô tâ-drî lélê Ôvârî kâ rî 'bá
yí bê yí 'á. Gô'dâ ngá rî 'dî 'bá yí rî'á rî'no: límvô mvâ dâabô 'âsî cù ngá nyânyâ zîlî mânâ rî bê 'á lâ, gô'dâ pîdrîgû
Ärônâ kâ gólâ bî lô'bâ 'bâ fôô yí bê ãkû ró rî bê, gô'dâ kpá kúnî mvâ kpâkârâ-kpâkârâ rî gólîyî Ôvârî drí tâ 'bâ'bâ ūyîkâ
tâ-drî lélê sîsî òjîlâ ūyîkâ bê rî kâ rî 'bá yí ïgîzô drî lâ 'á rî 'bá yí bê. ⁵ Gô'dâ sândukû 'dî drî lâ ólôpâ mälâyikâ lîndrî
ângî ângî 'i zâlô rî fî gära lâ rî rî 'bá yí 'âsî, tâ â'dâlê kî, pâtî Ôvârî rî rû ûsûlî òjîlâ ūyîkâ bê vô 'dî 'á. Mälâyikâ lîndrî 'dî
'bá yí úfû lâ yí âkô rû 'dô gôlê sândukû 'dî drî 'âlâ ró, gô'dâ 'dî rî'á vô gólâ Ôvârî drí rîzó tâ ònjî òjîlâ kâ rî 'bá yí âyéle
'âlâ rî 'dî. Gô'dâ ngbâângbânô rî, má lêé kô rîlî tâ âzâ 'dî 'bá yí râlê ndrî gûgû 'dî tâsî ânî drí.

⁶ Gô'dâ éedê gûgû 'dî bê ngá 'á lâ 'dî 'bá yí bê ïtî rî, drî-'bá ngá lî kâ rî 'bá yí rî ūyîkâ filí cé 'âlé lâ kîlî trá sîsî ró
rî 'dî 'âlâ ândâlê ândâlê rî'á tâ Ôvârî rî ïnji-izó rî 'êlé. ⁷ Gô'dâ gólîyî ïcâ kô filí 'âlé lâ âkîlî rî lâ ró rî 'dî 'âlâ. Cé drî-'bá
ângî drî-'bá ngá lî kâ rî 'bá yí kâ âlô rî ïcâ nî filí itâ fî ãmbâlê kpäkû gûgû 'dî 'â 'dî ûgûlî lâ lésî, câlê vô ngîngî lâ
Ôvârî drí 'dî 'âlâ. Gô'dâ gólâ rî filí vô rî 'dî 'á cé ândâlâ âlô ndrô 'á. Kâtî gólâ drí rîzó filí 'dî sî rî, ïcâ trá gólâ drí
kôrõnyâ gólîyî lîlî lîlî rî 'bá yí ârî lâ yí âtrôzô kpââ fêlê Ôvârî drí ngá fêfê ró tâlâ tâ ònjî ūyî nyânyâ kâ rî 'bá yí tâsî,
gô'dâ kpá tâlâ tâ ònjî òjîlâ âzâ 'bá yí drí 'êlé trá cù ïtî vó lâ nîzó kô rî 'bá yí tâsî. ⁸ Tâ rî 'dî 'bá yí sî rî, Lîndrî Tândî
Ôvârî kâ âlâ tâ âmâ drí kî, lâfî òjîlâ drí fîzó itâ fî 'dî ûgû 'âlâ Ôvârî rî ûsûlî rî ūnji- drê kô kâtî gólîyî drî-'bá ngá lî kâ
'dî 'bá yí drí rîzó drê rî'á lôsî ūyîkâ 'êlé gûgû rî 'dî 'â 'bá yí sî.

⁹ Gô'dâ tâ gûgû 'dî kâ âlâ tâ âmâ gólîyî rî 'bá lêdrê-lêdrê ró ândrô nô rî 'bá yí drí. Tâ rî 'dî ïtô lâ 'dî rî'á nôtî.
Kôrõnyâ gólîyî ûlîlî trá ûlîlî gô'dâ kpá ngá âzâ 'bá yí drî-'bá ngá lî kâ 'dî 'bá yí drí trôlê fêlê Ôvârî drí rî 'bá yí bê ïcâ
kô â'dô-â'dô òjîlâ gólîyî Ôvârî rî ïnji 'bá kâ êdélé Ôvârî drí gólîyî ndrêzó bê tâ mbî 'bá rô ngbâângbânô. Gólâ nî trá filí vô pâtî Ôvârî kâ rî 'á 'bûu 'âlâ. Vô rî 'dî rî'á ndrî nyé tândî ró lâtûlî kôrô gûgû drî-'bá ngá
lî kâ gólîyî ūyîkâ ñoñgá nô 'bá yí kâ drîj sî. Vô rî 'dî â'dô kô ângó nô kâ 'dî. Òjîlâ 'dî vô rî 'dî 'dî 'dî kô. ¹² Gô'dâ
Yésû fî bê vô rî 'dî 'á 'bûu 'âlâ rî, 'dî gólâ fî trá vô rî gogó gólâ Ôvârî drí rîzó rî 'dî 'á. Gólâ fî trá vô rî 'dî 'á cé ândâlâ

Tâ gólâ Yésû drí 'êlé trá tâ êdê 'bá rô òjîlâ lâfâlê 'á Ôvârî bê rî

¹¹ Gô'dâ Yésû âcâ trá 'dîyî pâ 'bá rô â'dôlê tâ êdê 'bá ângî lâ ró tâ êdélé âmâ lâfâlê 'âsî Ôvârî bê drî-'bá ângî ró,
drî-'bá ângî drî-'bá ngá lî kâ rî 'bá yí kâ rî vô lâ 'á tâ tândî gólîyî ngá pâpâ kâ gólîyî ïcâ 'bá âmâ drí rî 'bá yí âfêlê
ngbâângbânô. Gólâ nî trá filí vô pâtî Ôvârî kâ rî 'á 'bûu 'âlâ. Vô rî 'dî rî'á ndrî nyé tândî ró lâtûlî kôrô gûgû drî-'bá ngá
lî kâ gólîyî ūyîkâ ñoñgá nô 'bá yí kâ drîj sî. Vô rî 'dî â'dô kô ângó nô kâ 'dî. Òjîlâ 'dî vô rî 'dî 'dî 'dî kô. ¹² Gô'dâ
Yésû fî bê vô rî 'dî 'á 'bûu 'âlâ rî, 'dî gólâ fî trá vô rî gogó gólâ Ôvârî drí rîzó rî 'dî 'á. Gólâ fî trá vô rî 'dî 'á cé ândâlâ

109.2 Ämbâtâ 'dî rî'á lâmbé rô ngá nyânyâ gólâ Ôvârî drí fêlê trá òjîlâ ūsîrâ'élê kâ rî 'bá yí drí ndrô drîlîyî lâmúzó vô 'âlî rî 'bá yí 'âsî rî 'bá yí sî.

älô. 'Dñ̄ ícâ trá ãmâ pälé ndr̄. Gólâ filí bê rî, gólâ tróo ̄ndr̄ árí ngâtá ̄tí árí kô nñ̄'á félâ ngá fëfë ró Óvârî drí. Gõ'dá gólâ fí trá íyî árí nyânyâ gólâ ícâ 'bá trá Óvârî drí ãmâ pázó tâ ̄njí ãmákâ rî 'bá yî 'ásî zââ gbâdú cû ̄tí ̄dûkû ákô rî sî.

¹³ Özô drí-'bá ngá lî kâ 'dñ̄ 'bá yî ̄lûlî kôrõnyâ trá trôlél félé ngá fëfë ró Óvârî drí rî, 'dñ̄ vósí rî, gólîyî trô árí lâ yî lûvîlî võ Óvârî kâ 'dñ̄ 'lâ, tâlâ Óvârî áâyê ró tâ ̄njí ̄jílâ gólîyî tâ ̄njí gólîyíkâ drí gólîyî 'bâlél â'dôlél ̄njí ró Óvârî lîfî rî 'bá yî kâ bê, gõ'dá gólîyî drí ófó ̄tí kâ gólîyî zâlél trá Óvârî drí rî 'bá yî ̄njálé lûmvû sî rî lûvîzô ̄jílâ 'dñ̄ 'bá yî drí. Tâ sîfí tâ 'dñ̄ 'bá yî kâ kî, ngá rî 'dñ̄ 'bá yî ̄bâ ró ̄jílâ 'dñ̄ 'bá yî bê â'dôlél ngbângbâ Óvârî rî lîfî drí 'â. Gõ'dá â'dô bê trá kî, árí gõ'dá ófó 'dñ̄ 'bá yî bê â'a'dô ícâ'á pâtñî ̄jílâ jîlî fînyâwâ â'dôlél ngbângbâ ró ̄tí rî, ¹⁴ 'dõvô nî 'dê nî ̄sû tâ dře mbârâkâ Yésû Krístô rî árí kâ tâsî. Lôsît gólâ rî árí kâ lâvû kôrô árí kôrõnyâ 'dñ̄ 'bá yî kâ rî dfí sî. Yésû fë íyî nyânyâ bê drâlél ngá fëfë ró Óvârî drí ̄jílâ pâlél zââ gbâdú ̄dûkû ákô mbârâkâ Líndrî Tândí Óvârî kâ rî kâ sî rî, 'dñ̄ gólâ rî rî'á ngá fëfë gólâ járá'bítí tândí ró cû ̄tí tâ ̄njí ̄azâkâ ákô yí 'â rî fë'â ̄dñ̄ Óvârî drí, tâlâ ̄icâ ró bê ãmâ pîpîsîlî 'bâlél â'dôlél ngbângbâ gõ'dá ãmâ ̄njílî tâ 'e'â ̄azâ-âzâ gólîyî rî 'bá ãmâ drílî lâfî ̄drâ kâ drí rî 'ásî, tâlâ pâtñî mâ ̄icâ ró bê tâ Óvârî gólâ rî 'bá lédre-lédrê ró 'dñ̄ kâ 'élé ̄dñ̄.

¹⁵ Tâlâ tâ rî 'dñ̄ tâsî rî, Yésû 'dýî pâ 'bá ãmákâ 'dñ̄ rî'á ̄jílâ gólâ tâ tâ-drí lêlél ó'dí Óvârî bê rî kâ êdé 'bá 'â, â'dô rô bê Óvârî drí tâ tândí ̄urû 'lâl ̄dûkû ákô gólîyî yí drí tâ lâ yî 'bâlél trá rî ̄fëzô gólâ sî cû ̄tí ̄jílâ gólîyî yí drí ̄azîlî trá â'dôlél íyî nyânyâ kâ ró rî 'bá yî drí ndr̄. Mâ ícâ trá tâ tândí 'dñ̄ 'bá yî trôlél ãmâ drí ̄ozô drí-vó kâtí, tâlâ Yésû drâ trá ̄jílâ drí tûlî tâ ̄njí gólâ gólîyî drí 'élé trá gólîyî drí ̄ujûzó trá kpí tâ tâ-drí lêlél drí-kákâ Óvârî kâ rî kâ 'élé rî sî rî 'ásî. Tâ tâ-drí lêlél 'dñ̄ kâ pê gólîyî trá.

¹⁶ Â'dô drí-vó tâsî rî, ̄ozô ̄jílâ áâyê íyî fî-vô trá ngá íyîkâ ró rî 'bá yî lânjízô íyî ̄drâ vólé drí 'ásî rî, drê sîsî ólânjí ngá gólâkâ 'dñ̄ 'bá yî kô'dawâ áró lâ yî drí rî, â'a'dô nñ̄'á lâ zâlô sîsî kî, pâtñî ̄jílâ rî 'dñ̄ drâ trá. ¹⁷ Tî-vô ̄jílâ gólâ 'e' 'bá drâlél rî kâ â'dô â'dô'á cû ̄tí tâ sîfí ákô drê gólâ â'dô drê bê lédre-lédrê ró rî. Ó'ê tâ gólâ rî fî-vô kâ 'dñ̄ kô té bûuû gólâ rî ̄drâ vólé drí 'ásî.

¹⁸ Â'dô bê trá ̄tí rî, ̄ozô â'dô tâ-drí lêlél drí-kákâ Óvârî kâ rî tâsî rî, drí-'bá ngá lî kâ 'dñ̄ 'bá yî ícâ trá tâ lâ 'élé kpâ árí sî, 'dñ̄ rî tâ â'dâlél kî, kôrõnyâ gólâ félé trá 'dñ̄ drâ trá drâdrâ tâ ̄njí ̄jílâ kâ tâsî. ¹⁹ Tâ gólîyî râlél trá tâ-drí lêlél sîsî 'dñ̄ kâ â'dô trá nôtî. Sîsî lâ, Mûsâtâ ndrî gólîyî 'bâlél trá ̄jílâ drí 'élé â'dô tâ 'bâ'bâ gólîyî Óvârî drí 'bâlél trá gólâ drí rî 'bá yî vó ró rî trá. 'Dñ̄ vósí rî, gólâ drí ̄tí jôrâ fûzô ̄ndrî bê, gõ'dá árí lâ trôzó ̄njálé lûmvû sî. Gõ'dá nñngâ sî, fë zázâ fë zilî hîsôpâ rî kâ ̄anjôzó gõ'dá kâbîlîkî 'bí ikálé kâkâ ró rî âtrôzó ômbélé fë rî 'dñ̄ sîlî ̄ozô sâlângâ kâtí, gõ'dá trôzó lâ sôlê árí ̄njálé 'dñ̄ lâ gõ'dá ânglî lûvîlî bûkû tâ 'bâ'bâ Óvârî kâ rî 'bá yî kâ drí sî gõ'dá kpâ ̄jílâ ndrî tôlâ nâ 'bá yî drí sî. ²⁰ Gólâ bê rî'á árí 'dñ̄ lûvîlî rî, gólâ rî tâ ̄atlâl kî, "Nôô rî'á árí gólâ â'dô 'bá má-fîfî ró tâ-drí lêlél gólâ Óvârî drí 'bâlél ânî drí tâ lâ yî ̄injîlî ̄injî ndrî rî kâ ̄dñ̄." ²¹ Gõ'dá Mûsâtâ lûvîlî árí kpâ ̄dñ̄ sî lâ gûgû gólâ kôrõnyâ ̄lîl kâ Óvârî drí 'â lâ rî 'dñ̄ drí sî gõ'dá kpâ ngá gólîyî ndrî rûzó lâ'bí 'dâlél ̄dñ̄ sî lâ yî Óvârî rî ̄injîlî rî 'bá yî drí sî. ²² Â'dô tâ 'bâ'bâ gólîyî Óvârî drí 'bâlél ̄jílâ drí 'élé rî vó ró rî, ícâ trá â'dô ró bê árí lâsôzó lûvîlî ngá drí sî ndrî, tâlâ ngá rî 'dñ̄ 'bá yî â'dô ró bê ngbângbâ Óvârî lîfî. Ítî rî, Óvârî rî tâ ̄njí âyéle cé ̄ozô ̄oôlâsô ̄ári trá lûvîlî rî.¹¹

²³ Tâlâ ngá gólîyî gûgû Óvârî kâ 'dñ̄ kâ 'dñ̄ 'bá yî rî'á lâmbé tâ pâtñî Óvârî kâ 'bûu 'álâ rî 'bá yî â'dâzô ̄jílâ drí rî ̄dñ̄, ícâ trá ngá rî 'dñ̄ 'bá yî 'bâzô â'dôlél ngbângbâ Óvârî lîfî kôrõnyâ ̄lîl-̄lîl sî. Ícâ trá ngá gólîyî pâtñî 'bûu 'álâ rî drí â'dôzô tândí ró ngbângbâ. Tâ 'dñ̄ tâsî rî, ngá 'e'â fûlâ rî ícâ trá â'dôlél tândí ró lâvûlî kôrô tâ tândí kôrõnyâ 'dñ̄ 'bá yî kâ rî drí sî, tâlâ cé rî'á ̄jílâ gólîyî rî 'bá ngbângbâ tândí ró rî ícâ trá filí 'bûu 'álâ Óvârî ngálâ.

²⁴ Nî ndrê drê, 'dýî pâ 'bá ãmákâ Yésû fí kô vô rî gogô tândí gólâ ̄jílâ drí êdélé drí-'bá ngá lî kâ rî 'bá yî drí rûzó Óvârî rî ̄usûlî 'dñ̄ 'â. Vô rî 'dñ̄ rî'á cé líndrî võ gólâ pâtñî Óvârî kâ 'bûu 'álâ rî kâ ̄dñ̄. Yésû fí trá võ rî gogô pâtñî gólâ Óvârî drí rûzó 'bûu 'álâ rî 'â, âdrâlél Óvârî ândrâ tâ ãmákâ nglîlî Óvârî drí. ²⁵ Drí-'bá ángâ drí-'bá ngá lî kâ rî 'bá yî kâ íyîkâ rî ícâ nî filí võ ngîngâ lâ ró ̄nyâkû nô drí sî Óvârî drí rî 'â ndrô vósí cé kôrõnyâ árí drílâ ̄lîlîl rî bê. Gõ'dá Yésû fí íyîkâ kó cé ândâlâ ̄lô võ Óvârî kâ rî 'â 'bûu 'álâ íyî nyânyâ félé Óvârî drí ngá fëfë ró. 'Dñ̄ â'dô kô ̄ozô tâ drí-'bá ngá lî kâ ̄azâ 'dñ̄ 'bá yî kâ rî tí. ²⁶ Özô tîkó tâ Yésû kâ â'dô trá tâ gólâ drílâ ícâlél ândâlâ ândâ ̄ozô drí-'bá ngá lî kâ 'dñ̄ 'bá yî kâtí rî, tî â'dô ícâ'á lâjô ̄drâ kâ 'dñ̄ drí Yésû rî 'êzô ândâlél dûûdû ̄itôlél kâyî gólîyî Óvârî drí ángó nô 'bâzô rî sî âcâlél bûuû ândrô nô. Vô lâ 'dñ̄ 'â rî, ngbâângbâno rî, kâyî gólâ Óvârî drí 'êzô tâ ndrî gólîyî yí drí 'bâlél 'élé ̄jílâ ángó nô kâ pâzó rî 'bá yî ndêzô rî tú, Yésû ânî trá cé ândâlâ ̄lô íyî nyânyâ félé drâlél tâlâ lâjô tâ ̄njí kâ trôlél vólé ãmâ drí sî.

²⁷ Ícâ trá ̄jílâ drí ndrî ̄ôdrâzô cé ândâlâ ̄lô, vó lâ 'ásî rî, Óvârî â'dô tâ gólîyíkâ lôndâ'á kîlî. ²⁸ Ítî rî, Yésû fë íyî nyânyâ bê drâlél ngá fëfë ró Óvârî drí cé ândâlâ ̄lô rî, 'dñ̄ rî'á ícâ-ícâ ró lâjô tâ ̄njí ̄jílâ dûû kâ rî 'bá yî kâ trôlél vólé. Gõ'dá Yésû â'dô âgô'á ángó nô 'â kápâ ó'dí. 'Dñ̄ gólâ rí kô ânîlî íyî nyânyâ félé kpâ ó'dí tâlâ tâ ̄njí tâsî, gõ'dá gólâ rí ânîlî 'dñ̄ ̄jílâ gólîyî rî 'bá yî lîfî 'bâ'bâ sî 'dýî pâ 'bá rî âgô-âgô ángó nô 'â rî drí sî 'bá yî 'bâlél â'dôlél ̄ozô yí kâtí.

Tâ Yésû drí íyî nyânyâ fëzô ̄drâ sî ícâlél tâ ̄njí ndrî ̄jílâ kâ trôlél vólé zââ gbâdú rî

10 ¹ Tâ 'bâ'bâ gólîyî Óvârî drí âfélé ̄jílâ íyîkâ drí Mûsâtâ sî rî 'bá yî ícâ kô ̄jílâ pâlél tâ ̄njí 'ásî, tâlâ gólîyî rî'á cé líndrî 'í tâ â'dâlél ãmâ drí cé fuyä-fuyä ró tâ tândí gólîyî Óvârî drí tâ lâ 'bâlél trá 'élé ãmâ drí Yésû sî ̄izátû rî tâsî. Tâlâ tâ rî 'dñ̄ tâsî rî, ̄ozô ̄jílâ ̄sîrâl'élê kâ 'dñ̄ 'bá yî ânîlî íyî trá ndrô vósí cé kôrõnyâ ̄ajílî lîlî ngá fëfë ró Óvârî drí â'dô tâ 'bâ'bâ gólâ Mûsâtâ kâ 'dñ̄ 'bá yî vó ró rî, ngá fëfë rî 'dñ̄ 'bá yî ícâ kô ̄jílâ gólîyî ânîlî 'bá Óvârî rî ̄injîlî ̄itî 'dñ̄ 'bá yî 'bâlél â'dôlél járá'bítí tândí ró Óvârî lîfî. ² Tîkó ̄ozô ngá fëfë kôrõnyâ 'dñ̄ 'bá yî sî rî ̄icâ fí trá ̄jílâ 'bâlél â'dôlél járá'bítí ngbângbâ ró tâ ̄njí gólîyíkâ rî 'bá yî 'ásî rî, ̄itî rî, tîkó ícâ kô drílîyî ânîlî kpâ ó'dí kôrõnyâ bê lîlî ândâlél ândâ félé Óvârî drí tâ ̄njí íyîkâ rî tâsî. Tîkó gólîyî â'dô ícâ'á ngá fëfë 'dñ̄ 'bá yî fëfë lâ âyéle. ³ Gõ'dá â'dô kô ̄ozô 'dñ̄ kâtí, ̄jílâ

^{119.22} Óvârî 'ê tâ 'dñ̄ drâ Yésû rî ̄drâ sî. Nî zî vérësî 26 kápîtâ nô 'â.

drí rīlī ânīlī ndrō vósī cé körönyā félē ngá fēfē ró Óvárí drí. Tā pätī ró, tā rī 'dī 'bā gólīyī rī'á tā ̄sūlī tā ̄njí ̄yíkâ rī 'bá yī tāsī kpá ó'dí ndrō vósī cé. ⁴ Ā'dō trá ̄tī, tālā ̄icá kô ̄arí körönyā 'dī 'bá yí kâ 'dī drí Óvárí rī 'bälé tā ̄njí ̄jílā 'dī 'bá yí kâ ̄yélyé.

⁵⁻⁶ Ítī Yésū Krístō ̄am̄ bē rīlī ̄angó nō 'á rī, gólā ̄atâ tā trá kī nī rī,

“Óvárí, ní lēe tā kô ̄jílā drí körönyā yī gō'dá ngá ̄azâ 'bá yī ̄ozō ngá fēfē kâtí rī 'bá yí bē félē ní drí ̄am̄ 'bälé tā ̄njí gólīyíkâ ̄yélyé.

Tā 'dī 'bá yí sú ní rú kô.

Gō'dá ní ̄afē bē-rî rú'bá ̄dī má drí rīzó 'á lâ,
má drí drázó ngá fēfē ró ní drí tā ̄njí ̄jílā kâ tāsī.

⁷ Gō'dá má lōgō tā 'dī drī lâ trá kī,
‘Ní ndrē drē, Óvárí, mā rī'á nō.

Má ̄an̄ trá rīlī njāā tā gólīyī ní drí lēlē rī 'bá yí 'ēlē ̄jílā pázó,
a'dō tā gólīyī iglī trá ámâ tāsī búkū ̄ánikâ rī 'á rī vó ró.’ ”

Lóngó 40.6-8

⁸ Gō'dá a'dō tā ̄iḡ-̄iḡ Óvárí kâ 'dī vó ró rī, Yésū Krístō ̄atâ tā trá ̄sīsī kī nī rī, “Ní lēe kô ̄jílā drí körönyā yī gō'dá ngá ̄azâ 'bá yí bē félē ní drí ngá fēfē ró. Körönyā gólīyī ̄līlī zálē zāzā ngātā ngá ̄azâ 'bá yí félē fēfē tā ̄njí ̄trölé rī, a'dō ̄yí kô ngá gólīyī ̄ayíkô lâ yī drí ̄am̄ cílī rī ̄dī.” Gólā ̄atâ ̄ulī ̄tī lâ 'dī kâtí 'dī, ̄ozō 'dī 'bá yí a'dō kpálé tā 'bā'bá gólīyī Óvárí drí 'bälé ̄am̄ drí 'ēlē rī 'bá yí ̄dī rī. ⁹ Dī vósī rī, Yésū drí tā ̄atázó kpá kī, “Óvárí, mā bē rī'á nō, má ̄an̄ trá tā gólīyī ní drí ̄am̄ lēzó ̄elâ rī 'ēlē.” Gō'dá ̄ulī rī 'dī 'bá yí a'dâ tā kī nī rī, Óvárí ndē tā ̄sīsī ̄iyíkâ körönyā ̄līlī kâ tā ̄njí ̄tāsī rī trá, a'dō rō bē yí drí ̄icázó gō'dá tā ó'dí 'ēlē ̄dī ̄jílā pázó tā ̄njí 'ásī. ¹⁰ Tālā tā rī 'dī ̄tāsī rī, Yésū drí ̄iyí nyāányâ fēzó drälé ̄ândälâ ̄álô ngá fēfē tāndí ró Óvárí drí a'dō tā Óvárí drí lēlē yí drí 'ēlē rī vó ró, tālā ̄am̄ 'bälé ndrī a'dolé járá'bítí tāndí ró Óvárí ̄līlī.

¹¹ Kâyī vósī cé, drī-'bá ngá ̄lī kâ rī 'bá yí rī ̄iyí ̄adrélé vō Óvárí kâ rī 'á ngá 'ē'ē ̄iyíkâ 'ēlē Óvárí drí. Gólīyī rī trá körönyā ̄lärákô ̄álôlâ 'dī ̄līlī félē ngá fēfē ró Óvárí drí tā ̄njí ̄tāsī ̄ândälâ dūu. Gō'dá bē lé ̄tī rī, ngá fēfē rī 'dī 'bá yí ̄icá kô tā pätī ró tā ̄njí ̄jílā kâ rī 'bá yí ̄trölé vólé. ¹² Gō'dá Yésū Krístō tā ̄edé 'bá ró ̄am̄ lāfálé 'á Óvárí bē ̄ozō drī-'bá ngá ̄lī kâ rī kâtí rī, fē ̄iyí nyāányâ trá drälé ngá fēfē ró Óvárí drí tā ̄njí ̄tāsī. Gō'dá ngá fēfē rī 'dī ̄icá trá tā ̄njí ̄amákâ ̄trölé vólé zāā gbädú ̄ädükü ̄akó. Dī vósī rī, gólā rī trá vüdrī 'būū'álâ Óvárí rī drī-̄ágó drī lésī. ¹³ Gō'dá ngebäängbânō rī, gólā bē rī'á tólâ ̄kâyī gólā ̄ajú-'bá-̄azí gólâkâ ndrī rī 'bá yí 'bâzô ̄dolé gólâ rī pá zêlē rī têlē, tālā gólâ drí a'dózó gólīyī drīlī drī-̄acê bê ̄kâkârâ ndrī. ¹⁴ Rī'á ̄tī, tālā Yésū fē ̄iyí nyāányâ bê drälé ngá fēfē ró Óvárí drí tālā tā ̄njí ̄tāsī rī, gólâ ̄icá trá ̄ojílā ̄iyíkâ pâlé tā ̄njí gólīyíkâ rī 'bá yí 'ásī, a'dō rō bê gólīyī drí a'dózó bê járá'bítí mbjimbj ró Óvárí ̄līlī rīlī zāā ̄tī gbädú.

¹⁵ Gō'dá Líndrī Tāndí Óvárí kâ rī kpá ̄ulī ̄atâlē ̄am̄ drí ̄līlī drī 'bá ró tā rī 'dī 'bá yí ̄tāsī. Gólâ ̄atâ tā ̄angū 'bá Yērēmíyâ tī kī nī rī,

¹⁶ “Tā-drī lēlē mā drí 'ē'á 'ēlâ gólīyí bê ̄izátú rī rī'á nōtī.

Má a'dō tā ̄imbâ-̄imbâ ̄amákâ 'bâ'á rīlī gólīyī p̄ip̄is̄lī 'ásī.

Má a'dō ̄iḡ'á lâ rīlī gólīyī drīlī, tālā gólīyī o'ê rō bê.”

Yērēmíyâ 31.33

¹⁷ Gō'dá Líndrī Tāndí Óvárí kâ ̄atâ ̄ulī kpá kī nī rī,

“Tā ̄njí gólīyíkâ rī 'bá yí gō'dá tā gólīyī drí 'ēlē trá tā 'bâ'bâ ̄amákâ rú rī 'bá yí bê ̄agá kô ̄azâkâ lâ mā drīlī.”

Yērēmíyâ 31.34

¹⁸ Ítī tālā Óvárí ̄yé tā ̄njí 'dī 'bá yí trá ndrī ̄tī rī, ̄icá gō'dá kô körönyä ̄līlī ̄dī kpá o'dí Óvárí drí tālā tā ̄njí ̄tāsī!

Tā gólīyī tā Óvárí kâ rūzó njírī-njírī rō rī

¹⁹ Gō'dá a'dō bê trá ̄tī rī, ̄amâ ̄adrúp̄i yí ̄amâ ̄izó yí bê, mā nī trá pätī-päfī rō kī, mā ̄icá trá filí drī-̄bâlâyī rō ūrī ̄akó vō rī gógó gólâ Óvárí drí a'dózó rī 'á, tālā ̄odrā Yésū kâ ̄amâ pâzó rī ̄tāsī. ²⁰ Dī gólâ rī ̄odrā nī ̄līfī ̄dī trá ̄amâ drí fîzó drī-̄bâlâyī rō kôrô 'á lâ sī ̄adrélé gâ Óvárí ̄andrâ ̄ozō fîfî ̄itâ ¹² fî ̄lîlî gûgû 'álâ rī ūgû 'álâ rī kâtí. Lâfî ̄dī 'dī rī'á hûwâ zâā gbädú ̄ädükü ̄akó ̄amâ drí fîzó Óvárí ngâlâ. ²¹ Ítī rī, Yésū rī'á tā ̄edé 'bâ ̄angî ̄amákâ Óvárí bê gólâ rī 'bâ ̄amâ ̄jílâ Óvárí kâ rī 'bá yí vó lâ yî ndrêlê ndrī rī ̄dī. ²² Dövô mā nī Óvárí ngâlâ tā lēlē gólâ 'á zâā bâdî p̄ip̄is̄lîlî ̄álô rī sî. Ítī rī, tā ̄sū ̄amákâ rī a'a'dô kô rī rī, tālā Yésù jî ̄amâ p̄ip̄is̄lîlî trá ngebângbâ ngá lâñjî-lâñjî tā ̄njí ̄amákâ rī kâ rī 'bá yí 'ásī. Gō'dá gólâ jî ̄amâ rú'bâ trá ndrī a'dolé ngebângbâ tā ̄njí 'ásī ̄lîmvû tāndí sî.

²³ Dövô mā njû kílkâpâ rō tā gólīyī ̄amâ drí tā lēzó trá 'á lâ Yésù rī ̄tāsī rī rú p̄ip̄is̄lîlî ̄álô sî tā ̄sū ̄amákâ jâ ̄akó, 'dövô mā rī ̄lîlî 'bâ'bâ sî Yésù drīlî, nyé ̄ozō ̄amâ drí ̄atâlē rī'á 'ēlâ rī kâtí, tālā mā nī trá kī, Óvárí a'a'dô pätīlî kârâ tā gólīyī gólâ drí tā lâ 'bälé trá 'ēlê rī 'ēlâ. ²⁴ Ítī rī, 'dövô mā ̄amâ ̄amâ ̄amâ vó 'ásī lôvô ̄amákâ a'dâlē ̄amâ ̄azí-̄azí yî drí gō'dá kpá tā tāndí 'ēlê ̄dī ̄amâ ̄azí-̄azí yî drí. ²⁵ Dövô ̄tī rī, mā rī rī'á zâā rû ̄bâlâté kpâkâ ̄álô vō ̄álô 'á Óvárí rī lûyîlî. Dövô ̄álô ̄amâ 'ásī rī ̄orî kô pêtârê rô cû ̄itî rû ̄bâlâté vō ̄álô 'á, ̄ozō ̄jílâ ̄urûkâ 'bâ yí drí rī'á 'ēlâ rī kâtí. Dövô mā rī bê-rî mbârâkâ sôsô sî ̄amâ 'á ̄amâ vó 'ásī lâvûlî kôrô tā tāndí gólīyî ̄amâ drí 'ēlê ngebângbâ rî 'bâ yí drîlî sî, tālâ ̄kâyî gólâ Kúmú Yésù drí ̄agôzó rî trá 'ē'á ̄acâlé.

¹² 10.20 Fîfî Óvárí ngâlâ 'dī rī'á ̄ozō drī-'bá ̄angî drîlî 'bá ngâ ̄lî kâ rī 'bá yí kâ drí fîfî ̄itâ gólâ ̄lîlî gûgû Óvárí kâ 'á rī ūgû 'álâ rû ̄usûlî Óvárí bê rî kâtí.

²⁶ Ānī gólīyī tā pātīlī Óvárí kā nī 'bá ró rī, őzō nī ázā aādī drī trá vólé rīrī Óvárí drí lēlē rī rú sī rīlī tā őnjí 'elé gólā rú rī, gō'dá tā ázakā yū nī drí 'elé Óvárí drí tā őnjí ánīkā rī 'bá yī áyézó. ²⁷ Ítí rī, ngá ázā yū áni pälé, nī icā trá cé tā tēlē үrī sī Óvárí őkī ró tā nī rú. Gólā aādī lānō ángi fēlā őjílā gólīyī rū pī 'bá trá yī rú rī drí ngbá lāsī őnjí rā' dā rī sī. ²⁸ Ӧzō őjílā ázā ő'ê tā őnjí trá aādī tā 'bā'bā gólīyī Óvárí kā aāfēlē kōrō Músā sī rī vó ró rī, őzō līfī drī 'bá aādī trá cé rī ngātā nā tā aādālē kī, pātīlī őjílā 'dī ő'lē tā őnjí 'dī trá rī, 'dīlī icā trá tā kī 'bá drí tā kīzō gólā rú. Ítí rī, úfū gólā trá őtī lā 'dī kātī cū őtī láfī drilā íyī pāzō lānō 'dī 'ásī rī ők. ¹³ ²⁹ Aādī bē trá őtī rī, aādī aādī rū 'e'ā nī őjílā gólā rī 'bá íyikā kō Óvárí rī mvā rī ینjīlī kō'dawā rī tāsī yā? Lānō gólā lē 'bá 'dēlē gólā drīlī rī aādī aādī ángi lāvūlī gārā. Yésū ayē íyī aāri lādālē őjílā rī 'dī jīlī tā őnjí íyikā 'ásī aādī tā tā-drī lēlē kā rī vó rō, gō'dá őjílā rī 'dī ndrē aāri rī 'dī aādolē tā őfī őkō rō mbārākā ők, ókīzō gólā drí Yésū rī lōtōrē pā sī kpādī-kpādī rī kātī. Ítí rī, őjílā rī 'dī 'dā Líndrī Tāndí Óvárí kā gólā pīpīsīlī tāndí aādā 'bā 'dī gólā drí drī-bālāyī rō rī trā. Nī ősū tā lānō ángi 'e'ā 'bá aādēlē gólā drīlī rī tāsī. Lānō rī 'dī aādī lāvūlī kōrō lānō őjílā gólā gā 'bá trá dō tā 'bā'bā gólīyī Músā kā rī 'bá yī ینjīlī rī kā drīlī sī.

³⁰ Nī ndrē drē, mā nī trá kī, Óvárí 'dī gólā tā aātā 'bá kī nī rī,

"Mā 'dī rīlā lānō fē 'bá 'i őjílā gólā tā őnjí 'e'ā 'bá rī drī rī.

Mā aādī tā 'e'ā gólā rū, aādī tā őnjí gólakā 'elé trá rī 'bá yī vó rō.

Mā Óvárí Yākóvā aādī tā őjílā ámákā rī 'bá yī kā kī'ā nī."

Tā 'Bā'bā Ándā 32.35-36

³¹ Lānō Óvárí gólā rī 'bá zāā gbādū rī drí aāfēlē rī, rīlā tā gólā үrī rō rōō rī lōfīlī 'dī.

³² Dōvō aānī nyāányā, tā aānkā sīsī nā aāgā aānī drīlī. Kāyī aānī drí rū jāzō aādolē krīstō 'bá rō rī sī, Óvárí icī aānī līfī trā tā íyikā nīlī. Vó lā sī rī, őzō lānō őtīrī aānī үsū rōō rī, lānō rī gōgō 'dī pēe aānī kō. ³³ Kāyī үrūkāt 'bá yī sī rī, olōlā aānī gō'dā kpā tā aānyī rō rī 'bá yī 'e'zō aānī drí 'bī'ā. Gō'dā kāyī aāzā 'bá yī sī rī, nī icā trā aādrēlē aānī aāzī-aāzī gólīyī rīlā lōdālā rī 'bá yī gārā drī 'ā, tālā aādolē mbārākā sōlē gólīyī 'ásī. ³⁴ Gō'dā kpā kāyī aāzā 'bá yī sī rī, nī nī őzā krīstō 'bá gólīyī ômbēlē trā gānīmāt 'ā rī 'bá yī kā trā, gō'dā őtī rī, őzā lā yī drī kpā gāzō aānī līfī. Gō'dā őjílā őpā ngā aānkā bē ndrē aānī drīgā sī tā aānyā rō rī sī rī, nī rī trā aāyīkō sī, tālā nī nī trá kī, Óvárí fē tā tāndí gólīyī rī 'bá aānkā rō zāā gbādū rī 'bá yī trā aānī drī.

³⁵ Aādī bē trá őtī rī, dōvō nī aātū fīlī gāgā aāyīkō sī rīzō tā lēlē Óvárí 'aāpīpīsīlī aālō sī. Ítí rī, Óvárí aādī tā tāndí 'e'ā aānī drī őzātū drī-'ā rō. ³⁶ Dōvō nī rī zāā fīlī aātū-aātū sī tā lēlē Óvárí 'aātī, aādī rō bē aānī drī rīzō kārā, rīlā tā gólīyī Óvárí drī lēlē aānī drī 'e'elē rī 'bá yī 'e'elē 'dī. Ӧzō nī ő'lē trá őtī rī, 'dīlī gō'dā aānī drī fī tā tāndí ndrē gólīyī Óvárí drī tā lā yī 'bālē trā aāfēlē aānī drī rī 'bá yī үsūzō. ³⁷ Tā rī 'dī aādī aādī őzō Óvárí drī rīlā aātālā tā aāngū 'bá Hābākā tī rī kātī kī,

"Rīlā cé kāyī fīnyāwā vólé drī 'ásī,

őjílā gólā mā Óvárí drī tā lā 'bālē trā aājolē rī drī aācāzō. Gólā njaā kō.

³⁸ Őjílā tā mbīmbīt 'bá rō rī 'bá yī aādī rīlā őyī tā ndrē aānī drī rīlē sī má 'ā.

Gō'dā őzō őjílā ámákā aāzā ődī drī trā gōzō vólé rī,
tā gólakā sū gō'dā má rū kō."

Hābākā 2.3-4

³⁹ Āmā nyāányā aādī kō rīlā őjílā gólīyī drī dī 'bá gōlē vólé Óvárí rū sī gō'dā gólīyī Óvárí drī 'bā'ā үfū'ā lā rī 'bá yī 'dī. Gō'dā āmā āmāngā rīlā őjílā gólīyī rī 'bá rīlī tā lēlē sī Óvárí 'aāgōlīyī Óvárí drī pālē őyīngā trā rī yī 'dī.

Tā tā lēlē Óvárí 'aātā rī tāsī

11 ¹ Tā őfī tā lēlē kā Óvárí 'aātā rīlā rīlā nōtī. Mā nī trá kī, tā gólīyī aāmā drī līfī 'bāzō vó lā Óvárí rī tāsī rī 'bá yī aādī pātīlī aādī aātā té őtī, őzō kpālē mā őndrē tā rī 'dī 'bá yī kō ngbāângbānō aāmā līfī nyāányā sī rī. ² Nī ndrē drē, ăkū rō nā 'bá yī sī rī, tā aāmā aābīyā yī drī őyī vó 'bāzō tā lēlē Óvárí 'aāpīpīsīlī aālō sī rī, sū trā Óvárí rū tākānyī. Gō'dā nōo yī rīlā tā gólīyī aādī 'bá trā tā tā lēlē kā tāsī ăkū rō nā 'bá yī sī rī 'dī.

³ Tā lēlē Óvárí 'aātā rīlā tā gólā aāmā 'bā 'bá tā nīlī kī nī rī, tā ómvō ngā 'ásī rī, Óvárí lō'bā ngā gólīyī ndrē aāngō nō kā rī 'bá yī trā gbō cé ălātā-ătātā sī. Ítí rī, Óvárí lō'bā ngā gólīyī aāmā drī ndrēlē rī 'bá yī nī gō'dā ngā aāmā drī ndrēlē aāmā līfī sī kō'dawā rī 'bá yī bē.

⁴ ăkū rō nā sī, tālā Ábēlē lē tā trā Óvárí 'aātā drī sī, gólā drī icāzō ngā fēfē tāndí íyikā fēlē Óvárí drī lāvūlī kōrō ădrūpīt lā Kāyīnā kā fēlē Óvárí drī rī drīlī sī. Ábēlē rī tā sū trā Óvárí rū rōō 'dī. Gō'dā Óvárí drī gólā rī ndrēzō őjílā tā mbīt 'bá rō, gō'dā drīlā tā tāndí ătāzō ngā fēfē gólakā rī tāsī 'dī. Gō'dā nīngā sī, Ábēlē icā trā zāā tā tāndí aādālē aāmā drī ăndrō nō tā lēlē gólakā Óvárí 'aātā sī, őzō kpālē gólā ődrā kpā trā ăkpākātā ăkū rō nā sī rī.

⁵ 'Dīlī vōsī rī, tālā Énokā lē tā kpā Óvárí 'aāpīpīsīlī aālō sī rī drī sī rī, 'dīlī icā kō gólā drī drāzō drādrā. Óvárí trō gólā rī nyāányā cū őtī kūlūndūndū rō 'bū 'álā, gō'dā úúsū gólā kō ینyākū drīlī nōngā. Gō'dā tā őgī-őgī Óvárí kā aātā trā kī, sīsī ăkpākātā ődī őnjjīt Énokā drē kō үrū 'álā rī, gólā rī tā sū trā Óvárí rū rōō. ⁶ Gō'dā bē őtī rī, icā kō őjílā aāzākā drī Óvárí rī 'bāzō aāyīkō rō cū őtī tā lē ăkō gólā 'ā. Nī ndrē drē, őzō őjílā aāzā őlē trā ănīlī Óvárí ngālā rī, icā trā gólā drī tā lēzō kī, pātīlī Óvárí bē, rīlā zāā lēdrē-lēdrē rō, gō'dā Óvárí aādī pātīlī tā tāndí 'e'ā őjílā gólīyī aānī 'bá gólā ngālā pīpīsīlī aālō sī rī 'bá yī drī.

⁷ 'Dīlī vōsī rī, tālā Nōwā lē tā trā Óvárí 'aāpīpīsīlī aālō sī rī drī sī rī, gólā drī icāzō tā gólā Óvárí kā drī-mbīlī sōzō gólā līfī tā gólīyī 'e'ā 'bá aādīlē ăzātū drē gólā ndrē kō rī tāsī rī ărīzō 'elē. Gólā drī Óvárí rī ینjīzō tā 'dī tāsī. Gō'dā drīlā ngāzō kōlōngbō ăndrē pālē, té őzō Óvárí drī tā lā 'bālē drilā rī tā. Ítí rī, Óvárí drī gólīyī pāzō őjílā gólakā rī 'bá yī bē ndrē kōlōngbō rī 'dī sī. Gō'dā tā gólā Nōwā drī 'elē tā lēlē sī rī aādā tā kī, őjílā aāzā 'bá yī ndrē aāngō drī kā rīlā őyī tā őnjí 'bá

gólyiŷ gã "bá trá dó tã Ôvârí kâ ârílí rí 'bá yî ūdî. Ítí rî, Nówã drí â'dózó őjílã ălô góla Ôvârí drí trôlé 'bälé tã mbî 'bá ró rî ūdî tâlã tã lêlë gólákâ sî.

⁸'Dñi vósí rí, Ăbäräyámä lë tã kpá trá Ôvárí 'á. Tä rí 'dñi tásí rí, Ôvárí zílì bê gólâ nílã rílì 'b  dr   âtr   âz   g  l   Ôv  r   drí t   l   'b  l   f  l   g  l   drí r   'ál   r  , g  l   âr   Ôv  r   r   f  -v   'd   té Ít  . I  d   dr  l   ng  z   'b  dr   íy  k   r   ây  l   n  z  , kp  l   g  l   n  j   dr   'b  dr   r   g  g  g   Ôv  r   dr   g  l   r   l  z   n  l   'ál   'd   s  s   l   s   k  d  w  á r  . ⁹T  l   t   l  l   g  l  k  k   t  s  í r  , g  l   r   tr   r  l   õz   õj  l   âtr   k  t   'b  dr   g  l   Ôv  r   dr   t   l   'b  l   tr   'e  'á f  l   g  l   dr   ïz  t   'd   'á. Ít   r  , Ăb  r  y  m   r   tr   g  g  g   'á, g  d   Ís  k   y   Y  k  b   b   r   ïy   kp   tr   õz   Ăb  r  y  m   k  t   g  g  g   'a  s   nd  r   d  u   s  . Ís  k   y   Y  k  b   b   'd   'b  á y  , Ôv  r   'b   t   kp   v  l   l  s   'b  dr     l  l   'd   f  z   g  l  y   dr  . ¹⁰Ăb  r  y  m   l   t  -dr   r  z   õz   õj  l   âtr   k  t   'd  , t  l   g  l   r   'd   r  'á j  r  b   ând   g  l   Ôv  r   dr   'e  'á t   l   'b  l   g  d   'e  'á f  l   y   dr   r  z   'á l   r   t  l  . G  d   Ôv  r   'd   j  r  b   r   'd   a  d  l   nd  n  d   z  a  gb  d   ûf   ãk   l  .

¹¹ Ōzō Ābārāyámā ā'dō kpálé օjilā gólâ dē 'bá trá kpārādī rí 'l'dí rí, gō'dá ōzō kpálé օkó lâ Sárâ ā'dô íyíkâ óndó 'i rí, Ābārāyámā ícâ trá á'dólé mvá átá ró, tälâ gólâ lë tâ trá tâ Övârí kâ 'á pípîsílî ălô rí sî. Gólâ lë tâ trá kî, Övârí á'dô pătñî tâ gólâ drí 'bâlé 'élê rí 'ě'á. ¹² Gō'dá ōzō kpálé Ābārāyámâ drí á'dózó trá ărâkâ ró kpârâdî ănyî 'ě'á drâlê rí, Övârí 'bâ gólâ trá á'dólé ă'býjâ ró ózowá bê dûdû. Gō'dá gólâ rí ózowá yî lûfî trá ăcâlê ōzô 'l'bî'bîwâ góliyî 'bûn 'álâ ngâtâ ōzô sínýítâ gólâ ícâlê lâlâ kô lîmvû ândrê tî sî rí kâtí.

¹³ Ítí rî, õjílã tâ lê 'bá trá Ôvârî 'á pípísílî álô sî 'dî 'bá yî ôdrâ íyî trá cû ítí sîsí drê gólîyî ûsû tâ gólîyî ndrî Ôvârî drí tâ lâ yî 'bâlê 'élê gólîyî drí rî kô. Gô'dá rî, gólîyî nû trá kî, Ôvârî â'dô tâ rî 'dî 'bá yî 'él'á ̄izátú sîsí 'á tólâ. Tâlâ tâ 'dî tâsí rî, gólîyî rî trá ̄ayíkô sî. Gólîyî kî, íyî ̄d'ô õjílã ̄atrâ kâtí gô'dá lâmú 'bá ró ̄ozô íyî ̄d'ô drê bê rî'á nõngá ̄inyákú nô drî' rî. ¹⁴ Nî ndrê drê, õjílã gólîyî tâ átâ 'bá ítí 'dî 'bá yî rî, ̄d'â dâ tâ kî, gólîyî rî'á lîfî 'bâ'á ̄d'dôzó cû 'bâdří íyî nyâányâ kâ gólîyî drí lêlê rî bê ̄atî 'á tólâ rî drî' zââ gbâdú ró. ¹⁵ Gólîyî rí kô tâ ̄isûlî 'bâdří íyî átâ yí kâ íyî drí ̄âyéle trá vólé rî tâsí. ̄Ozô tí gólîyî ̄isû tâ trá 'bâdří rî 'dî tâsí rî, tí gólîyî gô nô trá vólé tólâ. ¹⁶ 'Dñî vô lâ 'á rî, gólîyî 'bâ íyî lîfî 'bâdří gôlâ 'bûû 'álâ gôlâ 'bâ'á ̄d'dôlê tândí ró rôô lâvûlî 'bâdří átâ lâ yí kâ rî drî' sî rî drî'. Tâlâ 'dî' tâsí rî, Ôvârî ̄edê jâri'bâ ̄andrê trá 'bûû 'álâ gólîyî drí rîzô 'á lâ, ̄d'ô ró bê yî Ôvârî drí tâ ̄d'dázó kî, yí ̄â'dô rî'á cû ítí ̄anyî ̄akó gólîyî tâsí. Gô'dá gôlâ rî'á ̄ayíkô ró, tâlâ gólîyî drí íyî ̄izíz Ôvârî íyîkâ ró rî sî.

17-18 Gō'dá Ôvârí âtâ tā trá Ābäräyámä drí Ísákä rî tâsí kï nï rî, "Ísákä â'dô lütí'á nï â'dólé ní drí ózowá bê dûû, ôzô má drí tâ lâ 'bälé trá ní drí rî kâtí." Ôvârí 'bâ tâ kpálé tâ 'dî 'élé Ābäräyámä drí Ísákä sî rî, Ôvârí ôtírî tâ ̄injî-̄injî Ābäräyámä kâ ̄ujûu rî, Ābäräyámä â'dô trá njââ íyî mvá Ísákä rî ômbê ̄lîlî â'dólé ngá fefé ró Ôvârí drí, tâlâ gólâ lë tâ trá Ôvârí 'á pípíslîlî ̄alô sî. Gō'dá tâ lëlë gólâkâ sî, gólâ â'dô trá njââ mvá rî gógó gólâ Ôvârí drí tâ 'bâzó trá ózowá dûû fêzó ̄l'dî sî lâ rî 'dî füllî. 19 Gō'dá ̄l'dô bê trá tâ Ôvârí drí 'bälé trá rî ̄l'dî rî, Ābäräyámä ̄isû tâ kî, Ôvârí icâ trá Ísákä rî ̄lîdrílî ̄odrä 'ásî, ̄l'dô ró bê tâ yí drí 'bälé trá 'dî 'ézó. Gō'dá tâ rî 'dî ̄l'dô trá ̄okízô Ôvârí lîdrí Ísákä trá ̄atrôlé lôgôlé Ābäräyámä drí.

²⁰ 'Dii vósí rí, tälâ Ísákâ lê tã kpá trá Ôvârî 'á rî drí sî rî, gólâ drí òrẽ fẽzó mvá lâ yî Yâkóbâ drí gô'dá Ësawô bê â'dô tã gólîyî 'e 'bá â'dolé ïzátû rí tâsî, â'dô tã gólîyî Ôvârî drí 'bâlé trá rí vó ró.

²² Gõ'dá 'dī vóſí rí, Yōsépā lē tā kpá trá Óvárí 'á pípíſlīl̄ ālō sī. Tälâ tā rí 'dī tāſí rí, gólâ â'dólé bē 'ě́á drälé rí, gólâ âtâ tā kí, Óvárí ūnji láſí trâ ojíſlā íyíkâ rí 'bá yî drí fôzó vólé Måſíří 'ásí izophátú, ožô drílâ tā lâ 'bälé trá rí kâtí. Gõ'dá gólâ drí tā âtázó kpá ívý ãvõ tâſí¹⁴

²³ Ningá sī rī, Músā rī átá yī Músā rī ândrē bē lē īyī tā kpá trá Ôvárí 'á. Tā rī 'dī tāsī rī, útīlī bē Músā rī, gólyí drí gólyá rī lâpízó párá nā sī, tâlâ gólyá sù trá rôô. Í'dí gólyí lêé kô tā gólyá kúmú ángí Máširí kâ drí 'bâlé rī 'élé, tâlâ kúmú Máširí kâ 'dī 'bâ tâ trá mvá òdé âgô ró Ísirá'élé kâ rī 'bâ yî ûfûlî ndrî.¹⁵ Gólyí rî trá cù ìtí ūrî tâ kúmú ángí 'dî kâ 'bâlé 'dî kâ âkó tâlâ tâ lêlê gólyíkâ 'dî tâsî.

²⁴ Gôldá Músã rí gógó lê tâ kpá trá Óvárí 'á pípísilíl̄ álô sî. Í'dí gôldá góla mbâ bê ácálé ágô ámbá ró rî, góla gã dó òjílã drí íyî zilí kúmú Mášiří kâ 'dî mvá lâ òkó ró rî mvá lâ ró. ²⁵ Gólâ 'bâ bê-rî íyî nyâányâ Í'dí â'dolé òjílã Óvárí kâ ró òjílã Ísírâ'lélê kâ rî 'bá yí lâfálé, ã'dô ró bê lânjô drí íyî ûsuzó bê kpákâ álô. Gólâ lêe tâ kô rizó áyïkô tâ onjí 'bá¹⁶ Mášiří kâ rî kâ 'á, òzò ã'dô bê kpálé kâyï fínýawá sî rî. ²⁶ Tâ ïsû gólâkâ trá rî'á nôô rí tí. Rî'á tândí ró íyî lô'dázó òjílã Óvárí pâtíj kâ rî 'bá yí bê, 'dýî pâ 'bá góla Óvárí drí 'ěl'á ájólâ ïzátû rî tâsî. Tâ rî 'dî lâvû kôrô drî-ngá gólyî dûû Mášiří kâ gólyî yí drí 'bâ'á ûsú'á lâ ózowá kúmú ángî kâ ró rî drîj sî, tâlâ góla rî íyî lîfî 'bâlél tâ lânjâ ndrî gólyî Óvárí drí 'bâlél trá 'ělé òjílã íyïkâ drí rî 'bá yí drîj.

²⁷ Tálā Músä lē tā trá Ôvârí 'á rí drí sī rī, ï'dî gólâ drí ícázó âfôlé Máširï 'ásî cù ití ̄w   kúm   áng   k   r   ūr   l     k  , g  l   r   tr   z  t   t  l  l   Ôvârí 'á, t  l   ók  z  o g  l   g  l   tr   Ôvârí g  l     j  l   dr   íc  l   ndr  l   k   ūy   f   s   r   ndr  l  . ²⁸ T  l   t  l  l   M  s  q   k   Ôvârí 'á r   s   r  , g  l   dr   t   Ôvârí k   k  y   d  r  -k  k  á l  v  -l  v   k  r   r   k   '  z  . G  l   '  b   t     j  l   íy  k     s  r  '  l   k   dr   k  b  l  l  k     r   l  v  z     f   t     y  k   r   '  b   y   t  l   s   c   f  ,   d  r   b   m  l  ây  k   g  l     j  l   ūf  l   r   dr   l  v  z   b   k  r   j   g  l  f  y  k   r   '  b   y   r   s   c   it   g  l  f  y   mv   d  r  -k  k  á mv   ág   r   r   '  b   y   ūf  .

¹⁴11.22 Yðosþá lē ðjílá Ísírā'élē kâ rî 'bá yî drí íyî ãvō fâ trölé vólé nîl'á 'bâlâ 'bâdrî Óvârí drí tâ lâ 'bâlé f  l   g  l  y   drí rî 'á. Tâ Ómv   Ng   50.25
¹⁵11.23 Âf  -âf   1.16

1611.25 Tā ēpií lbé M

10.11.25 Ta onjí 'ba Mäşirí ka 'dil 'ba yi ri tra ovarí abaradago injili r'dil.

²⁹ Gō'dá tälâ õjílā Ísírâ'élê kâ rí 'bá yî lê tâ kpá trá Ôvârî'á rí drí sî rí, ï'dí góliyî drí icázó lïmvû ândrê zïlî Lïmvû Käâkâ rí mbälé 'á'á lé drï ãzâ rí lésí tändí ró. Gō'dá õjílā Måsïrï kâ ûjû ïyî bê kpá 'ë'á lômbälé võ rí gógó âlôlâ õjílâ Ísírâ'élê kâ drí lômbâzó 'dî 'ásí tälâ góliyî ûrúlî rí, lïmvû ândrê lâfâ cã 'bá trâ 'dî drí lâfâ â'bâzó ïyî võ 'á õjílâ Måsïrï kâ 'dî 'bá yî rú kængbû, gõ'dá góliyî ûfûlî tililí ngbâ.

³⁰ Gō'dá tālā ūjílā ūsīrā'lēl kā lē tā trá ūvārī 'á rī drí sī rī, gólīyī drí ngāzō ndrī rī'á lāmūlī mē'dē mē'dē jārībā ángī ūzīlī Yérīkō rī rú sī kāyī nji-drī-lā-rī sī'itú vósī zāā cé, nyé ūzō ūvārī drí tā lā 'bālē trá rī tí. Gō'dá tālā tā 'dī tāsī rī, ūbē gólā ndōgō ró bēlē trá ngárā-ŋgárā dīrī gbāā jārībā àndrē 'dī rū sī rī drí ûtúzō rū'bū vūdrī.

³¹ Nîngá sî, Râhábâ â'dô kpálé ãgô kpâ 'bá ró sîsî jãribã ândrê rî 'dî 'á rî, gólâ drí rû jãzó tâ lélé Ôvârî pâtñî rî 'á.

Gõ'dá gólgâ drí tâ lëzó kî, Ôvârî cù rí'á mbârâkâ bê ãmbá. Gõ'dá tâlâ tâ rî 'dî tâsî rî, gólgâ lâgû tâ ngô 'bá ïsîrâ'élê kâ rî 'bá yî trá.¹⁷ Ìtí rî, Râhábâ drí ngá pâzó kâyî gólgâ õjílâ ïsîrâ'élê kâ rî 'bá yî drí fîzó jârîbâ rî 'dî ïzâlé rî sî, gõ'dá õjílâ gólgîyî tâ lê 'bá kô Ôvârî 'á rî 'bá yî úfúzó ndrî.

³² Tí rí'lá tāndí ró má drí tā âtázó tā lēlē ojí'lā ázâ 'bá yí kâ tâsí rí, gô'dá ̄itú-pá ícâ kô má drí 'ežó lâ ngbâângbâñõ. Má âtâ tâ drê kô tâ góliyî Gîdêyónâ kâ rí 'bá yí tâsí, ngâtâ Bârákâ kâ Sâmôsónâ kâ, ngâtâ Yépëtâ¹⁸ kâ, ngã Däwûdî¹⁹ kâ, ngã Sâmôwélê²⁰ kâ gô'dá tâ ̄angü 'bá ázâ 'bá yí kâ bê ndrî.

³³ Gō'dá tālā tā lēlē ōjílā āzā 'bá yí kā Ôvárí 'á píp̄isílī álō sī rī tāsī rī, Ôvárí ämū gólyiý ōzō gólâ drí tā lā 'bälé trá rī kātí. Ôvárí ämū gólyiý ōzō nōdō 'bá yí kātí. Tā kī 'bá āzā 'bá yí rī ūyī trá tā kílī mb̄imb̄i lâ ró Ôvárí rī ūyī drí 'á. Ōjílā āzā 'bá yí 'bū ajú trá 'bädr̄i ūzā 'bá yí bē gō'dá tā trōzó ūjú-'bá-āzí lâ yí 'bädr̄i 'dī 'bá yí kā dr̄igá sī. Gō'dá ūzā 'bá yí tā lē 'bá trá Ôvárí 'á rī, Ôvárí 'é kām̄i rilí cū ití gólyiý ócī ákó fūlī nyälé vólé. ³⁴ Gō'dá ōjílā ūzā 'bá yí ölē tā trá Ôvárí 'á rī, Ôvárí 'é lāsī ândrē rä'dā rī 'dī kō gólyiý zälé vělé. Gō'dá ōjílā ūzā 'bá yí lē tā trá Ôvárí 'á bē rī, Ôvárí nj̄i lāsī trá gólyiý drí ngá pāzó vólé ūjú-'bá-āzí 'e 'bá gólyiý ūfūlī drí-lāfā sī rī 'bá yí dr̄igá sī. Gō'dá ōjílā ūzā 'bá yí gólyiý mb̄árákā ákó rī 'bá yí, ūsū ūyī mb̄árákā kpá Ôvárí dr̄igá sī tālā tā lēlē gólyíkā Ôvárí 'á rī tāsī. Ôvárí fē mb̄árákā kpá ōjílā ūzā 'bá yí drí ūwā 'ežó, tālā gólyiý ūtrō ró tā bē ūjú-'bá-āzí átrā ró rī 'bá yí dr̄igá sī gólyiý ūfū-ūfū sī dínyí-dínyí. ³⁵ Gō'dá kpá ūkó ūrûkā 'bá yí lē tā bē trá Ôvárí 'á rī, Ôvárí 'é gólyiý áró ôdr̄ 'bá trá rī 'bá yí lîdr̄lî ôdr̄ 'ásí.

Góldá özö õjílā önjí ūrû õjílā Óvârî kâ ūrûkâ lâ trá lô'lé fûlî rî, tâ lê 'bá rî 'dî 'bá yî gã Ȭyî dô tâ lêlê Ȭyîkâ Óvârî 'á rí âyélé. 'Dî rî, gólyî rû Ȭyî tâ Óvârî kâ gágâ njírî-njírî, tâlâ yî Ȭrî ró bê Óvârî bê zââ gbâdú. Tâ 'dî sû nî lâyvûlî gârâ tâ góldá õjílâ drí lîdrízô Ȭdrâ 'ásî gô'dá drilýî icázó drâlé kpá 'dî rî drîjî sî. ³⁶ Õjílâ önjí rî trá tâ lê 'bá ūrûkâ 'bá yî gûlî gô'dá kpá câlâ Ȭyî ônjórô'bí sî. Gólyî ômbê õjílâ Ȭzâ 'bá yî nyârî sî trôlê 'bâlé gâníqmâ 'á tâlâ tâ lêlê gólyíkâ Óvârî 'á rí tâsî. ³⁷ Ningá sî rî, úufû õjílâ Óvârî kâ ūrûkâ 'bá yî lûvû-lûvû lâ yî kûnû mvâ sî rî sî. Ȭzâ 'bá yî óômvmâ 'â lâ Ȭyî môsérê sî tú tú, gô'dá úufû Ȭzâ 'bá yî Ȭyíkâ lîgû ángî mbélésô-mbélésô rî 'bá yî sî. Õjílâ Óvârî kâ Ȭzâ 'bá yî bê rî'á ngá ákô lé 'bá ró, gólyî rî lâmú bê cé kâbíljíkî ínyírkó ngâtâ Ȭndrî ínyírkó sôsô itá ró rî sî. Ítî rî, õjílâ 'ê tâ Ȭyî kâ trá gólyî drí gô'dá kpá gólyî lârâkô 'e'ë bê. ³⁸ Ítî rî, õjílâ rî 'dî 'bá yî ndrî â'dô trá tândí ró lâyvûlî kôrô õjílâ gólyî Ȭangó nô kâ rî 'bá yî drîjî sî. Õjílâ Ȭangó nô kâ icá kô â'dôlé Ȭambâ gólyíkâ nîlî tândí ró. Góldá ūrûkâ 'bá yî kpâ vô trá Ȭagângbêlê 'ásî nîlâ rî bê únî lâfâlê sî, ûgî 'ásî, gô'dá kpá 'bú 'ásî.

³⁹ Tā ōjílā rī 'dī 'bá yí kâ sū trá Ôvárí rú rōō, tālā tā lēlē gólyíkâ tāsī. Gō'dá ōzō ā'dō trá kpálé ̄ití rī, gólyí ūsú drē tā lānjā ndrī gólyí Ôvárí drí lēlē fēlē ōjílā íyíkâ drí rī kō. ⁴⁰ Ôvárí lē trá tēlā būuū ̄itú-pá ngbāângbānō kâ sī tā lānjā ̄azā 'dī 'bá yí 'ezó ̄amâ drí. Ícā trá ōjílā ndrī 'dī 'bá yí drí ā'dólé 'dūwā ̄amá bē, gō'dá gólyí drí tā lānjā gólyí Ôvárí drí ̄edélé ōjílā íyíkâ drí Yésu sī rī ūsúzó bē ndrī.

Tā līfi 'bāzó Yésū drīi rī

12 ¹'Dõvó mā ūsū drē tā ūjīlā dūtā lē 'bá trá sīsī' dī 'bá yī tāsī. Gólīyī icā trá tā tāndí a'dálé āmā drí tā lēlē Ôvárí á pípísilí alô sī rī tāsī. A'dô bê trá ití rī, 'dõvó mā ayê tā gólīyī ndrī āmā 'lā rī 'bá āmā lōgálé dō njūlī gágá tā Ôvárí kâ rī 'bá yī rú rī vólé, ngíngi lâ tā ūnjí gólīyī āmā rū 'bá trá ăngbū gō'dá ūnjólé vólé tā Ôvárí kâ rī rūrī 'ásī njírī-njírī rī 'bá yī vólé. Gō'dá ití rī, mā 'dē mā râ zää bădī lătlîlă tă gólīyī Ôvárí drí 'bälé trá āmā drí 'élé rī 'bá yī 'élé i'dí. ²'Dõvó āmā lăfī aâdrê cé Yésū drī, gólâ āmâ 'e' 'bá a'dólé tā lēlē bê sīsī Ôvárí 'á, gō'dá kpá gólâ āmâ 'e' 'bá tā lēlē āmákâ drí mbázó a'dólé cù mbârâkâ bê gârâ āmâ drí rízó zää rī'á 'dělél gólâ vó i'dí rī, tâlâ Yésū ătū fîn trá drâzó fê lălîlă lălîlă drî. Gō'dá gólâ ndrê ânyí ūdrâ lârâkô rî gógó 'dî kâ rí yí lăfî ngá fînyâwá ró, tâlâ gólâ rí lăfî 'bälé âyîkô gólâ Ôvárí drí 'bälé gólâ drí izátu rí drî i'dí. Gō'dá ngebâângbânô rî, gólâ trá rī'á Ôvárí rí drî-ágó drî lésí ró vō gólâkâ a'dozó cù drî-âcê bê ângó nô drîlîlă rí'á. ³Bê trá ití rî, 'dõvó nî ūsû tâ tâ gólâkâ tâsî. Gólâ ătû ăwâ tâ ndrî gólîyî ūjîlă ūnjí gólîyî gólâ rí lôvô 'bâ 'bâ kô alôwâlâ rí 'bá yî drí 'élé gólâ rú rî 'bá yî kâ trá. Žožo nî ūsû tâ trá tâ gólâkâ tâsî rî, nî a'dô kpá icâ'á cù fîn ătûlîlă kâyî gólâ lâjô kâ rî sî, cù ití tâ rôrô gólâ 'e' 'bá ãnî 'bälé tâ lêlê tâ Ôvárí kâ 'á rî âyê-âyê lâ âkô. ⁴Nî ndrê drê, źožo nî ūtîrî rî'í rû célé tâ ūjû-ûjû tâ ūnjí 'bá yî drí 'élé ănnî rú rî rú rî, âcâlél bûjû ūndrô nô rî, 'dî ūfû ănnî drê kô tâ 'dî tâsî. Bê trá ití rî, nî aâdrê gágá tâ lêlê Yésû 'á.

¹⁷ 11.31 Rāhābā lāpū tā ngō 'bā ūsīrā'elē kā 'dī 'bā vī trā gō'dá kpá gólīvī pálē 'bēlē vólé jārībā 'dī 'ásī. Yásōwā 2.1-14

1811.32 Ústus tā Gidēvóná ví ká. Báráká ví ká. Sámósóná ví ká. gôd'dá kpá Yépétá ká bükú Tá Kí 'Bá ví ká á kápítá lâ ví 4-12

1911.32 Útus tā Dāwūdī kā būkū dří-káká Sāmōwéle kā 'lá kápítá lá yá 16-31 gō'dá kpá bükü Sāmōwéle kā 'rá lá 'lá kápítá lá yá 1-24.

2011.32 Úûsu tâ Sämöwéle kâ búkú drî-káká Sämöwéle kâ 'á kápítâ lâ yî 1-16.

Tā Óvárí drí íyî mvá yî âtizó r̄dī sī lâ r̄

⁵ Úlì gólîyî Óvárí kâ âtálé mbârâkâ sôlé ãnî 'á kâyî ódrí ãnî zîzô 'dîyîmvá gólâkâ ró r̄ 'bá yî jâ trá ãnî drîjî sī yâ? Nôô yî r̄fâ' úlì gólîyî Óvárí drí r̄fâ' âtálâ ãnî drí Sólomõ tî r̄ 'bá yî r̄dî.

“Ámâ mvá yî, őzô Óvárí Yâkóvâ őtirî ãnî âtî r̄,

'dôvó n̄ ̄sû tâ mânîsî dôdô tâ tibê gólâ drí lêlê imbâlê ãnî drí.

Őzô gólâ ââtî ãnî r̄, tâ r̄ 'dî ő'bâ ãnî kô â'dôlê tâ ̄sû rô rôô tâ gólâ tâ mbî 'ezô r̄ âyélê.

⁶ Nî ndrê drê, Óvárí â'dô őjîlâ gólîyî yî drí lôvô lâ ïyî 'bâlê r̄ 'bá yî âtî'â ndrî lâjô fefê sî, tâlâ gólîyî õrî rô bê r̄fâ' tâ mbîmbî r̄ 'elé r̄dî.

Gólâ â'dô őjîlâ ndrî gólîyî gólâ drí trôlê íyî mvá yî rô r̄ 'bá yî âtî'â.”

Úlì Mânîgô 3.11

⁷ Dôvó nî ̄tû 'álé lâjô r̄ 'bá ãnî 'elé r̄ 'bá yî drí sî. Nî trô lâjô r̄ 'dî â'dôlê 'dîyî âtî-âtî rô ãnî átâ ûrû 'álâ r̄ drîgâ sî. Óvárí rî tâ 'elé ãnî drí, őzô íyî mvá nyâanyâ rô r̄ 'bá yî kâtí. Gô'dâ mvá ̄zâ fî bê átâ lâ drí âtîlî kô'dâwâ drîlâ â'dôzô tâ mbî 'bá rô yâ? ⁸ Órî bê ãmâ âtîlî ndrî cé fîfî. őzô gô'dâ 'dîyî âtî-âtî â'dô trá yû ãmâ drí rî, tî 'dîfî gô'dâ Óvárí rî 'dî kô tâ 'e'â ãmâ drí őzô íyî mvá pâtîfî r̄ 'bá yî kâtí. Gô'dâ ̄tî rî, ãmâ rî'â őzô 'dîyîmvá gólîyî fîlî cû ̄tî átâ lâ yî nîlî kô'dâwâ rî 'bá yî kâtí. ⁹ Gô'dâ ãmâ átâ nyâanyâ gólîyî ãmâ fî 'bá trá ̄nyákû drîfî nöngâ rî 'bá yî tâsî rî, gólîyî rî ãmâ âtîlî 'dî kpâ 'dîyîmvá ̄yikâ rî 'bá yî rô. Tâlâ tâ rî 'dî 'bá yî tâsî rî, mâ ̄injî gólîyî. Gô'dâ tâ lâjô 'dîyî âtî-âtî kâ gólâ Óvárí drí âfêlê ãmâ drí rî trôzô rî lâvû trá gârâ 'dîyî âtî-âtî gólâ ãmâ átâ ̄nyákû nô kâ rî 'bá yî kâ drîfî sî. ̄tî rî, rî'â tâ lâjî-lâjî 'î rôô ãmâ nyâanyâ 'bâzô tâ ̄injî sî ãmâ átâ 'bûu 'álâ rî zêlê, ãmâ drí rîzô rîfî tândî sî gólâ rî mvá yî rô.

¹⁰ Gô'dâ ãmâ átâ gólîyî ̄nyákû drîfî nöngâ nô 'bá yî rî ãmâ âtîlî lâjô fefê sî cé kâyî kútuwâ sî ãmâ 'dîyîmvá drîfî ãmâ pâlê, â'dô tâ ̄sû gólîyîkâ rî vó rô. Gô'dâ Óvárí nî tâ gólîyî ndrî ãmâ drí tândî rô r̄ 'bá yî trâ. Gólâ rî lâjô fefê ãmâ drí tâlâ ãmâ pâzô, ő'dô rô bê ãmâ drí â'dôzô bê járá'bítî tândî rô őzô íyî kâtí. ¹¹ őzô oofê lâjô trâ ãmâ drí rî, lâjô rî 'dî 'bá ãmâ â'dôlê ̄zâ rô ãmbâ. Mâ â'dô kô ̄yikô rô tâ lâ tâsî. Gô'dâ vó lâ sî rî, őzô lâjô rî 'dî ̄icâ trâ ãmâ 'bâlê tâ mbî rî 'bá yî 'elé tâ mbî 'bá Yésü kâ rî 'bá yî rô rî, ̄tî rî, 'dîfî ãmâ pîpîsîlî ő'dô ̄dî'â ndrûndrû, tâlâ mâ â'dô ̄icâ'â cû rîlî rî'â tâ mbîmbî rî 'bá yî 'elé Óvárí rî ̄lîfî drî 'â.

¹² Nîngâ sî, bê trá ̄tî rî, 'dôvó ãnî gólîyî ndrî ôkô 'bá trá kôlôfô-kôlôfô rô lâjô ̄ambâ 'dî 'bá yî drí sî rî, ̄ûsû ̄yî mbârâkâ kpâ 'dî ̄adrézô bê râkâ fê kâtí tâ Yésü kâ ̄fîlî gágâ kâyî lâjô kâ 'dî 'bá yî sî. ¹³ Nî êdê lâfî tâ Óvárí kâ 'e' kâ rî tândî rô mbî, tâlâ lîsî 'bá pá őzô ̄ufûdâjâ kô. Gô'dâ vô lâ 'dî 'â rî, ̄edê rô pá lâ 'dî bê.

Drí-mbîlî sôsô tâ Óvárí kâ gâgâ dô rî tâsî

¹⁴ Dôvó nî 'e' tâ tândî rô pîpîsîlî ̄lôl sî, ő'dô rô bê ãnî drí rîzô pîpîsîlî ̄dîfî sî őjîlâ bê ndrî. Dôvó nî ̄ujû kpâ zââ rî'â tâ gólîyî Óvárí kâ mbîmbî rî 'bá yî 'elé r̄dî ngbâ. Gô'dâ őzô őjîlâ ̄zâkâ őrî kô rîlî cé tâ gólîyî Óvárí kâ mbîmbî rî 'bá yî 'elé r̄dî rî, gólâ ̄icâ kô câlê Kúmú Óvárí ngâlâ. ¹⁵ Bê trá ̄tî rî, 'dôvó nî ndrê ãnî vó dôdô, tâlâ nî őzô kô kûu vólé lâfî Óvárí gólâ lê 'bá tâ gólîyî lâjâr rî 'bá yî 'elé r̄dî ãnî drí pîpîsîlî tândî sî rî kâ rû sî. Dôvó kpâ ̄tî rî, ̄anî ̄lîfî ̄ombâ ãnî rû, tâlâ tâ ̄onjî ̄zâkâ őzô ãnî 'bââ kô â'dôlê pîpîsîlî ̄gîgî bê lâvûlî kôrô őjîlâ dûu rî 'bá yî drî lâ ̄izâlê. ¹⁶ Dôvó ̄tî rî, őjîlâ ̄zâkâ ãnî lâfâlê sî rî ő'ê tâ gólîyî ̄nyî kâ őzô ̄avê kâtí 'dâzî rî őkô drî rûzô ̄yîzô r̄dî bê lâ rî kô. Gô'dâ kpâ rî, nî â'dô kô cû ̄tî tâ Óvárí kâ rî 'bá yî ̄injî ̄akô. 'Dîfî rî'â tâ ̄onjî ̄Esâwô kâ rî r̄dî. Gólâ fê vô ̄yikâ â'dôzô mvá sîsî rô rî ̄adrûpî lâ drí tâlâ nyâsá fînyâwâ ̄usûzô nyâlê. ¹⁷ ̄tî rî, mî nî ̄Esâwô rî tâ trâ. Gô'dâ gólâ drí vô ̄yikâ â'dôzô mvá sîsî rô rî fefô vólê rî vó sî rî, gólâ lê gô'dâ ̄iyî átâ ̄fê rô ̄orê yî drí, gô'dâ ̄icâ kô â'dôlê ̄tî. Lâfî ̄azâ yû'dâwâ átâ lâ drí tâ gólâ rû 'e' 'bá trá 'dî jâzô, őzô kpâlê ̄Esâwô rî gogô ̄olôndâ lâfî kpîfî ̄lîndfî sî rôô tâ ̄yikâ jâzô rî.

Tâ gólâ tâ-drî lêlê ő'dî Óvárí kâ Yésü sî rî drí lâvûzô kôrô

sîsî rî drîfî sî rî

¹⁸ Gô'dâ rî, ãnî tâ trá rî'â ngñî tâ őjîlâ ̄sîrâ'elê kâ sîsî 'dî 'bá yî kâ rû sî. Gólîyî câ trá ̄unî ̄angî rî'â dôlâ cû dôdô drî sî ̄angó nô kâ rî 'álâ. Gólîyî câ trá ̄unî ̄angî ̄zîlî Sînayî gólâ â'dô 'bá cû ̄lásî kôkô Óvárí kâ bê rî 'dî 'álâ. Gô'dâ ̄unî rî 'dî 'á tôlâ rî, őjîlâ rî 'dî 'bá yî drí ̄injîkûwâ ndrêzô gô'dâ ̄zâ kôkô ̄usûzô gô'dâ kpâ ̄kägûmâjâ kpî kpî rî bê. ¹⁹ Gô'dâ őjîlâ rî 'dî 'bá yî ̄arî kpâ ngá vovô őzô ̄tîl'bâ yî kâtí ̄gûnîyâ yî bê rî 'bá yî gô'dâ kpâ gbôrôkô 'bûu lésî gólâ gólîyî 'e' 'bá â'dôlê ̄urî rô rôô rî, ̄tî rî, gólîyî lôl'bâ rû'bâ trâ, tâlâ yî őzô kô ̄lûlî ̄arî gbôrôkô 'dî 'ásî ̄alôlâ. ²⁰ Tâlâ gbôrôkô rî 'dî 'bâ tâ trâ kî nî rî, “Ózô ̄dô cé kôrônyâ 'lî ̄unî ̄angî 'dî dô 'bá trá yâ rî, ̄aa'dô gólîyî ̄fûl'â lûvû-lûvû lâ yî sî kûnî mvá sî.”²¹ ̄A'dô ̄dô'â ̄angô tî rô őzô őjîlâ mvá ődô ̄unî ̄angî rî 'dî trá rî yâ? ̄tî rî, tâ 'bâlê 'dî rî'â ̄lâjî-̄lâjî rô kôrô őjîlâ 'dî 'bá yî drí trôlê 'bâlê ̄iyî drîfî. ²¹ Gô'dâ Mûsâ rî nyâanyâ tâsî rî, gólâ ndrê bê tâ ̄urî-̄gâ-dê rô 'dî 'bá yî rî, ̄urî drí ̄gâzô gólâ rû, gô'dâ drîlâ tâ âtázô kî, “Mâ rî'â lê'â tâkányî ̄urî drí.”²²

²² Gô'dâ ãnî nyâanyâ tâsî rî, ãnî tâ ̄dô kô őzô tâ 'dî rî kâtí, tâlâ nî ãnî trâ ̄acâlê ̄järîbâ ândrê Óvárí gólâ ledrê-ledrê rô rî kâ 'á, 'bûu 'álâ ̄zîlî Yêrösâlémâ ő'dî²³ rî r̄dî. Gô'dâ tôlâ rî, mâlâyîkâ bê rî'â ̄iyî dûûdû lâvûlî kûtû drîfî sî, gô'dâ gólîyî

²¹ 12.20 Âfô-âfô 19.12-13

²² 12.21 Tâ 'Bâ'bâ Ândâ 9.19

²³ 12.22 Úzî Yêrösâlémâ ő'dî 'dî kpâ Únî Ziyónâ r̄dî. 'Dîfî rî'â ̄lî mânîgô tâ ̄ifî bê kî, vô gólâ őjîlâ drí ̄icázô rû ̄usûlî Óvárí bê rî 'álâ rî r̄dî. őjîlâ ̄icâ trâ câlê vô 'dî 'álâ tâ lêlê gólîyîkâ Yésü 'á rî sî.

Ê'bê rû trá Ôvârî rî lûyîlî.²³ Nî ânî trá Ôvârî rî lûyîlî vō ãlô 'á kpâkâ ãlô õjîlâ gólâkâ ndrî rú lâ yî igîlî trá bûkû gólâkâ 'á 'bûn 'álâ rî 'bá yî bê. Nî ânî trá Ôvârî rî nyâanyâ ngálâ. Gólâ ï'dî tâ kî 'bá õjîlâ ndrî ãngó nô 'á rî 'bá yî kâ. Ôvârî ndrê õjîlâ íyíkâ rî 'bá yî ndrî íyî mvá sîsî tâ lâ yî drí lânjîlî lânjî rî 'bá yî ró. Nî ânî trá vō gólâ õjîlâ Ôvârî kâ ndrî gólîyî ôdrâ 'bá trá ãkû ró rî 'bá yî drí rû ê'bézó trá rî 'á. Ôvârî 'bá gólîyî trá â'dólé járá'bití tândí ró tâ õnjí âzákâ ãkó ãlôwálâ.

²⁴ Gô'dá 'dî, nî ânî kpá trá Yésü ngáá tolâ. Gô'dá gólâ rî gógó ï'dî rî'á tâ-drî lélê ó'dí Ôvârî yî lâfâlé 'á õjîlâ íyíkâ bê rî êdé 'bá lâ 'í. Ítí rî, Yésü rî ãrí lâdâ trá ãmâ pâlé, â'dô ró bê Ôvârî drí ãmâ âyézó tâ õnjí ãmákâ 'ásî. Ítí rî, tâ Yésü rî ãrí kâ rî lâvû kôrô tâ Ábélê rî ãrí kâ rî drî sî.

²⁵ Gô'dá nîngá sî rî, ânî lîfî òmbâ ãnî rû, â'dô kô gâlé dô tâ Ôvârî rî nyâanyâ drí rî'á âtâlâ ãnî drí rî 'bá yî ârîlî. Gô'dá õjîlâ gólîyî gâ 'bá trá dô tâ Ôvârî kâ ârîzó 'elé ïnyâkú drî' nöngá Mûsâ sî rî ïcâ yî kô 'bélé lânjô ândrê 'e 'bá gólîyî ûsûlî rî 'ásî. Â'dô bê trá Ítí lâ 'dî ró rî, ngâ â'dô â'dô'á ãngô tí ró ãmâ drí õzô mâ õjâ ûgûlî trá Ôvârî gólâ rî 'bá úlî âtâlê 'bûn lési Yésü sî rî drí rî yâ? Mâ ïcâ kô tâ pâtî' ró 'bélé dî lânjô Ôvârî kâ rî 'ásî. ²⁶ Sîsî Ôvârî drí tâ âtâzó Mûsâ drí rî sî rî, gólâ rî gbôrókô 'ù 'bá rî 'bá'á ïnyâkú rû ïyâlé kînyî-kînyî. Gô'dá ngbâângbânô rî, Ôvârî 'bá tâ trá kî nî rî,

“Má â'dô ïnyâkú 'bá'á rû ïyâlé rôô cé ândâlâ ãlô sîsî 'álâ.

Gô'dá 'bûn â'dô kpá rû ïyâ'á gbî gbî ámâ gbôrókô sî.”

Hâgâyé 2.6

²⁷ Ôvârî âtâ tâ bê kî nî rî, yî â'dô ïnyâkú ïyâ'á cé ândâlâ ãlô sîsî 'álâ rî, úlî rî 'dî 'bá yî â'dâ tâ trá ãmâ drí kî, gólâ â'dô ngâ gólîyî ndrî gólâ drí lô'bâlê ãngó nô 'á rî 'bá yî ïyâ'á ûfûlî ngbá, â'dô ró bê ngâ gólîyî 'e 'bá lâkîlî rî 'bá yî drí â'dózó cé ngâ rî gógó gólîyî ïcâ 'bá kô rû ïyâlé rî 'bá yî 'dî.

²⁸ Ngâ gólîyî ndrî tândí ró gólîyî Ôvârî drí â'dózó ï'dí bê lâ yî ãmâ gólîyî rî 'bá kûmû gólâkâ zêlê rî 'bá yî drí rî rî'á ngâ gólîyî ïcâ 'bá kô rû ïyâlé rî 'bá yî 'dî. Ítí rî, mâ â'dô rî'á trá zââ õjîlâ Ôvârî kâ ró. Ítí rî, mâ 'ê âwô-ïtí âmbâ Ôvârî drí, gô'dá mâ ïnjî ró gólâ kpá tâ rôrô sî. 'Dî' rî'á tâ sû 'bá gólâ rû rî 'bá yî 'dî. ²⁹ Ítí rî, 'dôvó ãmâ lîfî òmbâ ãmâ rû dôdô tâ Ôvârî kâ 'elé tândí ró, tâlâ 'álé âdrâ Ôvârî kâ rî rî'á õzô lâsî gólâ ïcâ 'bá ngâ kâtârâ ndrî zâlê ngbá vólé rî kâtí.

Tâ gólîyî sû 'bá Ôvârî rû rî 'bá yî

13 ¹'Dôvó nî 'dê nî rî ânî lôvó 'bâ'á sî ãnî ãzí-ãzí yî bê krîstô 'bá yî ró. ²'Dôvó nî 'dê rî'á õjîlâ gólîyî ânî drí nîlî kô rî 'bá yî lâgûlî ãnî drí 'bâ'á sî 'ásî drí tândí rî sî. Gô'dá õzô õjîlâ ûrûkâ 'bá yî ð'ê tâ 'dî trá Ítí rî, 'dî' gólîyî lâgû mälâyîkâ Ôvârî kâ rî 'bá yî trá cû Ítí nî ãkó lâ kî, 'dî' bá yî â'a'dô mälâyîkâ yî 'dî. ³'Dôvó kpá tâ õjîlâ gólîyî òmbéle trá gânîmâ 'á rî 'bá yî kâ ââgâ ãnî drî'í. Nî ãmû gólîyî õzô ãnî drí lélê õjîlâ ãzâ 'bá yî drí 'elé ãnî drí rî kâtí, õzô óoombê ânî trá gânîmâ 'á rî. 'Dôvó nî nî kpá ïzâ õjîlâ gólîyî lâjô bê rî 'bá yî kâ kpá õzô õjîlâ gólîyî lâjô rî âlôlâ 'dî bê rî 'bá yî kâtí.

⁴ Nîngá sî, 'dôvó nî ïnjî tâ gólîyî lâgû kâ rî 'bá yî. Âgô gô'dá ãkó lâ bê òrî ngâ ãlô ró ïyî vó 'ásî ãtîlî ãtîlî cû Ítí lîfî 'bâ'á ãkó ãzâ 'bá yî drî'í, gô'dá kpá Ítí, ãkó drí rîlî lîfî 'bâ'á ãkó âgô âzâ 'bá yî drî'í. Rî'á Ítí tâ pâtî' ró õzô nî âzákôlâ lîfî 'bâ'á 'bá trá ãkó âzâ 'bá yî vó ãyîzó ï'dí bê lâ 'dî, gô'dá ngâtâ ãkó lîfî 'bâ'á ãgô âzâ 'bá yî vó ãyîzó ï'dí bê lâ 'dî rî, 'dî' ãkû ró, õjîlâ rî 'dî drî lâ 'dî trá. Ôvârî â'dô lâjô fê'á gólîyî drí.

⁵'Dôvó nî rî cû Ítí lâfâ lôvó ãkó ânî 'á. Nî â'dô ãyîkô ró ngâ gólîyî ânî drí â'dózó ï'dí bê lâ drí 'á rî 'bá yî tâsî, tâlâ Ôvârî 'bâ'á tâ trá ânî drí kî nî rî,

“Má ïcâ kô âlôwálâ ûgûlî dîlî ânî drí. Má âyé ânî kô kô.”

Tâ 'Bâ'á Andâ 31.6

⁶ Gô'dá â'dô bê trá Ítí rî, 'dôvó mâ sô ãmâ pá âdrézó ndrândrá úlî Dâwûdî kâ âtâzó trâ cû Ítí ûrî ãkó kî nî rî,

“Ôvârî Yâkôvâ ï'dî rî'á gólâ ãmâ pâ 'bá ró rî.

Gô'dá Ítí rî, mâ ïcâ kô â'dólé ûrî ró.

Õjîlâ mvá ïcâ kô tâ 'elé ãmâ drí tâ gólâ Ôvârî drí lélê 'elé ãmâ drí rî ïzâlê âlôwálâ.”

Lóngó 118.6

⁷ Nî ïsû drê drî-'bá ãnîkâ gólîyî tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ ìmbâ 'bá trá ânî drí ãkû ró sîsî rî 'bá yî tâ lâ. Nî ïsû tâ dôdô rîrî gólîyîkâ mbîmbî kâtî ndrî drîlîyî rîzô ãngó nô 'á rî sî rî tâsî, â'dô ró bê ânî drí tâ lêzô Ôvârî 'á pîpîsîlî ãlô sî, õzô drî-'bá rî 'dî 'bá yî drí 'elé rî tî. ⁸ Yésü Krîstô rî íyíkâ kó zââ yî ró ãtîlî ãtîlî zââ gbâdû. Â'dô-â'dô gólâkâ rî õjâ rû kô. Tâ 'elé gólâkâ ãkû rî kpá nyé rî'á õzô ãndrô nô rî kâtí, gô'dá kpá ïzâtû rî kâtí.

⁹ Ítí rî, nî âyê tâ ìmbâ-îmbâ ányâ lârâkô dûû rî 'bá yî âzákâ lâ kô ânî âdôlê ânî bîlî ányâ ró tâ ìmbâ-îmbâ gólâ mbîmbî rî 'ásî. Rî'á tâ tândí 'í Ôvârî drí mbârâkâ sôzó ãmâ 'á pîpîsîlî tândí íyíkâ rî sî, tâlâ ãmâ drí âmbâzô 'dî sî lâ. ïcâ kô mbârâkâ lâ 'dî lârâkô lâ ûsûlî lâ'bí gólîyî ngâ nyânyâ âzâ 'bá yî kâ rî 'elé lâ yî sî. Õjîlâ gólîyî drí âmô 'bá trá njírî-njírî lâ'bí rî 'dî 'bá yî rû rî, ïcâ yî gô'dá kô yî nyânyâ pâlé tâ rî 'dî sî. ¹⁰ Gô'dá drî-'bá ngâ fêfê kâ gólîyî rî 'bá lôsî 'elé vô gólâ õjîlâ Yûdâ yî kâ drí rîzô Ôvârî rî ïnjîlî ngâ fêfê íyíkâ sî 'dî 'á rî ïcâ yî kô ngâ pâpâ gólâ ãmâ drí ûsûlî Yésü rî õdrâ sî rî ûsûlî gbô cû Ítí tâlâ gólîyî drí â'dózó drî-'bá ngâ fêfê kâ ró rî tâsî.

¹¹ Ítí rî, rî'á drî-'bá ángî drî-'bá ngâ lî kâ rî 'bá yî kâ rî 'dî kôrônyâ ãrî lîlî trá rî trôlê fîzô 'dî bê lâ ìtâ áfî fî rî ûgû 'álâ vô ngîngî Ôvârî drí rîzô rî 'á, tâlâ gólâ ûfê ró ãrî 'dî Ôvârî drí tâlâ tâ õnjî õjîlâ kâ tâsî. Gô'dá ûnjî kôrônyâ rî 'dî âvô lâ lôfôlê vólé tâyâ 'ásî nîlî zâlâ. ¹² Kpá Ítí, Yésü ûsûlî lâjô gô'dá drâzô ïvî 'álâ Yêrôsâlémâ 'ásî,²⁴ tâlâ õjîlâ 'bâlê â'dólé ngbângbâ tâ mbî 'bá ró Ôvârî rî lîfî drî-'á ãrí yî nyânyâ kâ rî sî. ¹³ Bê trá Ítí rî, 'dôvó mâ ngâ, mâ nî Yésü rî ûsûlî ïvî 'álâ ró lâ'bí ãmâ nyânyâ kâ rî âyéelé vólé, tâlâ mâ â'dô ró bê njââ ãnyî tibê gólâ rî 'e 'bá rî drí kpá ãmâ õjîlâ gólâkâ rô rî

²⁴ 13.12 Õdrâ Yésü kâ ïvî 'álâ Yêrôsâlémâ 'ásî rî â'dâ tâ kî, gólâ trô tâ õnjî õjîlâ kâ trá vólé õzô kpá kôrônyâ âvô lôfôlê tâyâ 'ásî rî drí tâ â'dálê tâ õnjî tâsî rî kâtí.

'bá yí 'ezó. ¹⁴ Nī ndrē drē, nōngá īnyákú dr̄j̄i rī, jārībā yū'dáwá āmâ drí rīzó 'á lâ zāā gbádú tā ă'dí sī. Bē ītí rī, āmâ trá rī'á līfī 'bā'bā sī jārībā 'būū 'álâ tībē Óvárí drí rī'á tā lâ 'bâlē āmâ drí rīzó 'á lâ yí bê rī dr̄j̄i.

¹⁵ Ītí rī, 'dōvó mā rī Óvárí rī lûȳi-lûȳi sī rōô kâȳi vósī cé ngá fēfē āmákâ gólâ āmâ drí fēlē Óvárí drí rī rō. Mā fē ngá fēfē rī 'dī āmâ tī sī Yésū sī, őzō mā őtirī tā âtâ kī Óvárí ă'a'dô ă'lî rī'á dr̄i-ăcē bê āmâ dr̄j̄i rī. ¹⁶ Tā őjâ ănî dr̄j̄i sī kō tā tāndí 'ezó ă'lî ănî ăzí-ăzí yí drí. 'Dōvó nī ămû ănî ănî vó 'ásī ngá fēfē gólâ ănî drí ăcâ'á fēlâ Óvárí drí rī rō. 'Dī' rī'á tā gólâ sū 'bá Óvárí rú rī ă'lî.

¹⁷ 'Dōvó nī sō dr̄i dr̄j̄-'bá ănîkâ krístō 'bá rō rī 'bá yí zéle tā 'bā'bā ndrī gólîyâkâ rī 'bá yí ănj̄i-ănj̄i lâ ăȳi sī. Nī 'é tā rī 'dī ītí, tâlâ dr̄j̄-'bá ănîkâ 'dī 'bá yí rī ăȳi nī ănî vó ndrēlē tâlâ tā gólîyâ ănî lîdrí-lîdrí kâ rī 'bá yí tâsī ăsî-ăsî rō Óvárí ăndrá. Ӧzō nī ănj̄i gólîyâ trá rī, gólîyâ ă'dô tā ăȳikâ rī 'e'á ănî drí ăȳikô sī. Gō'dá őzō nī ănj̄i gólîyâ kô rī, gólîyâ ă'dô tā 'e'á tā ăsû sī. Ӧzō nī ă'bâ tā 'e'ë gólîyâkâ ă'dolé ămbâ-ămbâ ró rī, 'dī ă'dô ăcâ'á ănî pâlé ángô tí rō yâ?

¹⁸ 'Dōvó nī rī Óvárí rī ărâtâ-ărâtâ sī āmâ tâsī ámâ ăzí-ăzí yí bê. Mā nī trá kī, mā 'é tā ányâ ăzâkâ kô ănî tâsī, gō'dá āmâ trá nī'á ătî 'álâ, nī'á rîlî tâ mbîmbî rī 'e'ë ă'lî kôrô. ¹⁹ Mâ rî gógó, má lô'bâ rú'bâ ănî drí rōô, tâlâ nī 'é rô bê râtâa Óvárí drí lâfî njîzó trâ má drí gôzó bê ănî ngâá tólâ 'wââ.

Tâ ădûkû gólîyâ ăgîlî ăjîlâ Ibûrû kâ rî 'bá yí drí rî

²⁰⁻²¹ 'Dōvó Óvárí gólâ ă'dô 'bá tâ ă'dí ăf  'bá ró ămâ p p s l  'ás  r  ăâf  mbârâkâ ănî drí ă'doz  ăz  r  tâ lâ s  r  'b  y  ănî drí ndr  Y s  s , ă'dô r  b  ănî drí ăc z  tâ tând  g l y  g l  dr  l l  ăn  dr  'el  r  'ez . G d  K m  Y s  ă'l  r '  l k  'b  ăng  ăm k  k b l k  ăy k  r , tâl  g l  dr  tr  ng  f f  r  Óv r  dr  t  ănj  ăm k  r  'b  y  t . G d  g l  r  ăr  l d  'b  f  l l -l l  dr '  r  ă'd  t  k  n  r , t  r  'd  ănj  ăt  f  tr  t -dr  l l  ă'  d  ăv r  k  ăj l  ăy k  r  'b  y  b  dr  r z  z  g b d  z . G d  Óv r  l dr  g l  tr  ădr  'ás  t  ă'd l  k , t -dr  l l  ă'  d  ăs  s  tr  g l  r . M  '  r t a a k , Óv r  ă'a'd  t  tând  'e'  ăn  dr  d d  Y s  Kr st  s , tâl  r r  ăn k  ă'd  r  b  s s  r  g l  r . 'D v  Kr st  ăr  r '  l y l  z  g b d  ăd k  ăk . ă'a'd  īt .

²² Ám  ădr p  y  ám  ăz  r , má l b  r 'b  ăn  dr  b  ăg z  m n s  t  ăt -ăt  g l  má dr  ăg l  tr  mb r k  s l  ăn  '  n  ăr z  dr . G d  t  ăg -ăg  ăm k  n  r '  cé k t w  ăt . ²³ M  ăt  ăn  dr  n l k , ănj  ăm  ădr p  T m t y  tr  ăg n m  ' s . Ӧz  g l  ăc  tr  ăn l  má ng l  'w ââ r , má ă'd  g l  r  dr '  kp â má b , őz  má ăt r  n  ăn  ndr l  t l  r .

²⁴ M  '  n -b -y  ăn  g l y  ăj l  Óv r  k  r  r  'b  y  dr  ndr  kp k  ăl  dr '  'b  ăn k  r  'b  y  b . G d  kr st  'b  y  g l y  ăn  'b  It l y  l s  r  'b  y  '  ăt  n -b -y  kp  ămb  ăn  dr .

²⁵ Óv r  ă'a'd  ăn  b  ndr  t  tând  'e'  ăn  dr  ăy  p p s l  t nd  r  s . ă'l  'd .